

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Kristina Kučerová

Komentovaný překlad: Kapitola *Glück* a *Gott* z knihy *Wer's glaubt, wird selig: Ein Glaubensgespräch zwischen Vater und Sohn*. BEDFORD-STROHM, Heinrich a Jonas.

Commented translation: Chapter *Glück* and *Gott* from the book *Wer's glaubt, wird selig: Ein Glaubensgespräch zwischen Vater und Sohn*. BEDFORD-STROHM, Heinrich and Jonas.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Věře Kloudové, Ph.D. za vstřícnost, čas strávený konzultacemi i za všechnu pomoc a rady. Dále bych ráda poděkovala své rodině a všem přátelům, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26.4.2018

.....

Kristina Kučerová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou částí – z překladu a odborného komentáře. Jde o překlad předmluvy a prvních dvou kapitol z knihy *Wer's glaubt, wird selig* od Heinricha a Jonase Bedford-Strohma. Práce si klade za cíl vytvořit funkčně ekvivalentní překlad. Komentář se skládá z překladatelské analýzy podle Christiane Nordové (2009), popisu překladatelské metody, překladatelských problémů a posunů v překladu.

Klíčová slova

překlad, překladatelská analýza, překladatelský problém, posun, štěstí, Bůh, Ježíš, Bible

Abstract

This bachelor thesis consists of two parts – the translation and its theoretical commentary. It is a translation of the foreword and first two chapters from the book *Wer's glaubt, wird selig* written by Heinrich and Jonas Bedford-Strohm. The aim of the thesis is to make a functionally equivalent translation. The commentary is composed of translation analysis according to Christiane Nord (2009), description of the translation method, translation problems and shifts in the translation.

Key words

translation, translation analysis, translation problem, shift, happiness, God, Jesus, Bible

Obsah

1. Úvod	7
2. Překlad	8
3. Komentář	26
3.1. Překladačtelská analýza výchozího textu.....	26
3.1.1. Vnětextové faktory.....	26
3.1.1.1. Vysílatel	26
3.1.1.2. Intence	27
3.1.1.3. Příjemce.....	27
3.1.1.4. Médium	28
3.1.1.5. Místo vzniku textu	28
3.1.1.6. Čas vzniku textu	29
3.1.1.7. Důvod vzniku textu.....	29
3.1.1.8. Funkce a styl textu	29
3.1.2. Vnitrotextové faktory.....	30
3.1.2.1. Téma a obsah.....	30
3.1.2.2. Presupozice.....	31
3.1.2.3. Výstavba a členění textu	31
3.1.2.4. Nonverbální elementy.....	31
3.1.2.5. Lexikum	32
3.1.2.6. Syntax.....	32
3.1.2.7. Suprasegmentální elementy.....	34
3.2. Překladačtelská metoda a postupy.....	35
3.3. Překladačtelské problémy a jejich řešení	36
3.3.1. Lexikální rovina.....	36
3.3.1.1. Výraz „Erfahrung“	36
3.3.1.2. Výraz „Nonne“	37

3.3.1.3.	Nespisovné výrazy	38
3.3.1.4.	Partikule	38
3.3.1.5.	Anglické výrazy	40
3.3.1.6.	Zkratky	41
3.3.1.7.	Termíny	41
3.3.1.8.	Kompozita	42
3.3.2.	Morfologická rovina	43
3.3.2.1.	Konstrukce se zájmenem „man“	43
3.3.2.2.	Neosobní vyjádření s formálním subjektem	45
3.3.2.3.	Konjunktiv I	45
3.3.3.	Syntaktická rovina	46
3.3.3.1.	Větné ekvivalenty	46
3.3.3.2.	Souvětí	46
3.3.3.3.	Vsuvky	48
3.3.3.4.	Aktuální členění větné	49
3.3.4.	Překlad biblických veršů	50
3.4.	Typologie posunů	51
3.4.1.	Tematický posun	51
3.4.2.	Vynechávka	52
3.4.3.	Výrazové zeslabení	53
3.4.4.	Intelektualizace	54
4.	Závěr	56
5.	Seznam použité literatury a zdrojů	57
5.1.	Primární zdroje	57
5.2.	Sekundární zdroje	57
5.2.1.	Lingvistické a translatologické příručky	57
5.2.2.	Slovníky a jazykové příručky	57

5.2.3.	Internetové slovníky a jazykové příručky	58
5.2.4.	Internetové zdroje	58
5.2.5.	Bible	59
6.	Přílohy	60
6.1.	Text originálu	60

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila překlad předmluvy a prvních dvou kapitol (kapitola *Glück* a kapitola *Gott*) z knihy *Wer's glaubt, wird selig* od Heinricha a Jonase Bedford-Strohma. Jedná se o knihu z oblasti teologie. V knize autoři diskutují nad otázkami víry. Rozdělení do kapitol odpovídá jednotlivým tématům, kterými se autoři zabývají. Překládané kapitoly se zabývají tématem štěstí a tématem Bůh. Přeložit i předmluvu jsem se rozhodla z toho důvodu, že se čtenář díky ní dozvídá, z jakého důvodu byla kniha napsána, což je pro čtení této knihy podstatné.

Pro překlad tohoto textu jsem se rozhodla na základě svých zájmů i kvůli tomu, že sama pocházím z farářské rodiny a v církevním prostředí jsem se tedy od dětství pohybovala. Cílem této práce je vytvořit překlad, který by mohl fungovat v cílové komunikační situaci, a zároveň jej opatřit odborným komentářem.

V komentáři provedu analýzu překladu podle Nordové (2009), popíšu svou překladatelskou metodu, překladatelské problémy a jejich řešení na rovině lexikální, morfologické i syntaktické. Nakonec se budu zabývat posuny, ke kterým při překladu došlo. Posuny klasifikuji podle Popoviče (1975), Gromové (2009) a Levého (2012).

Pro označení originálu budu ve své práci používat zkratku O, pro označení překladu zkratku P.

2. Překlad

Předmluva

- Mým vrstevníkům i mně často připadá těžké mluvit o víře. Stále ovšem zažíváme okamžiky, ze kterých se dá soudit, že ani my nejsme náboženstvím zcela nepolíbení. U táboráku po třetím pivě. Na baru v hospodě krátce před zavíračkou. Při čekání na vstup před koncertem. Na party
- 5 ve frontě na šatnu. Když odložíme masky, když se nám rozváže jazyk, když se cítíme být nepozorovaní, tak přece jen příležitostně začneme mluvit o tématech, která jinak v našem každodenním životě nehrají žádnou roli: Bůh, smrt, štěstí, spiritualita, tedy témata, která jinak rozhodně nestojí na prvních místech agendy. Ani pro mě, přestože jsem syn faráře. Zpravidla máme jiné starosti.
- 10 Moje generace vyrůstá v dilematu. V krátkém čase máme vše udělat rychleji, lépe a efektivněji. To je značná výzva, právě když se zdá, že společnost stěží věří tomu, že svou cestu najdeme sami. V polyfonii dobrých, nebo přinejmenším dobře míněných, rad může dojít k různým protichůdným kombinacím – máme být spjati se svým domovem, usedlí a uzemnění, ale rozhodně nasbírat zkušenosti v zahraničí a účastnit se co možná nejvíce stáží. Neboť:
- 15 „Neučíme se pro školu, ale pro život.“ Máme mluvit perfektně spisovně, ale nezapomenout nářečí z domova a samozřejmě se máme naučit rozličné cizí jazyky. Máme být kritičtí vůči technologii a médiím, ale s každým médiem umět pracovat, vždy zodpovědně surfovat po internetu a k důkladné online rešerši si ještě číst klasiky světové literatury, všechny díly encyklopedie a alespoň dvoje noviny.
- 20 Měli bychom umět přinejmenším to, co už uměli rodiče, a přitom vědět o nejnovějších vědeckých poznatcích a hlavně neuvádět Wikipedii jako zdroj. Nemáme jen kupovat kávu, ale s kampaní Starbucksu na fair trade kávu rovnou zachránit celý svět, ovšem hlavně při tom nebýt příliš kritičtí vůči kapitalismu. Později bychom měli jezdit kombíkem z domácí produkce s dostatkem místa pro partnera, psa, dítě a s asi třemi sty koňmi a současně zachránit svět
- 25 před klimatickým kolapsem, ale na druhou stranu samozřejmě nebýt kritický vůči globalizaci. Krátce: Máme si odskákat to, co předchozí generace zpackaly, aniž bychom ztratili humor. Takže úsměv, hlavně nemít moc předsudků a vždy zůstat sám sebou! Karikatura? Samozřejmě. Jinak by se ten tlak ani nedal vydržet.
- Každopádně zbývá málo místa pro to ostatní. Dozajista ne pro otázky typu „Kde je mé místo
- 30 v tomto světě? Kudy se v mém životě vine červená niť? Jak můžu přispět k tomu, aby byl svět

lepší? Co mi pomůže porozumět tomuto světu? Jak můžu zacházet se svými vlastními slabostmi? Existuje život po smrti? Existuje Bůh? Existuje nadpřirozeno?“. Dal by se z toho udělat seznam. Ale zdá se, že to není „společností plánované“, abychom hledali odpovědi na tyto otázky. Možná je to proto, že na tyto otázky nenajdeme odpovědi, když k nim
35 přistupujeme s racionalitou, se kterou přistupujeme k naléhavým otázkám života.

Tato racionalita je samozřejmě důležitá. Ale s racionalitou je také vždy spojeno nebezpečí, že vše, co nesedí do jejího systému, vyřadí jako iracionální a tím pádem nedůležité. To mi připadá zvrácené. Myslím si, že si musíme dovolit snít. Musíme si dovolit hrát si. A ne teprve po třetím pivě. Z tohoto přání pak vznikl nápad pro tuto knihu. Stala se pro mě velkým dětským hřištěm
40 otázek víry, produkt nekonečné zvědavosti, a věnuji ji všem badatelům a dobrodruhům, kteří – jako já – chtějí prozkoumat vesmír víry, dát volný průchod svým otázkám, strachům a tužbám, aniž by při tom „odevzdali svůj rozum v šatně“. Naštěstí jsem v osobě svého otce, jakožto faráře a biskupa, našel partnera, který nemá strach z jazyka, otázek a kritiky mé generace.

45 Přeji si, aby tato kniha našla čtenáře a čtenářky, kteří tak jako já hledají, a doufám, že tento rozhovor o víře povedou dál ve svých kruzích, u baru, u táboráku, před koncertem nebo ve frontě na šatnu. A cesta je cíl, nebo ne?

Takže: Šťastnou cestu a vše nejlepší!

Jonas Bedford-Strohm

50 **1. Štěstí**

JONAS BEDFORD-STROHM

Kdo věří, bude spasen. Je to pravda?

HEINRICH BEDFORD-STROHM

Určitě to není jako kuchařka, podle které se jen smíchá pár přísad dle mota „Trochu evangelia podle Lukáše, trochu Pavlových dopisů, trochu Starého zákona, pak důkladně zamíchat, a vzejde z toho štěstí.“. Takhle to nefunguje! Ale opravdu si myslím, že na základě mnohých jednotlivých aspektů lze ukázat, že víra umožňuje naplněný život.

Dá se také stejně říct, že kdo naopak nevěří, tak spasen nebude?

60 Ne, myslím si, že takhle obráceně se to říct nedá. Z teologického hlediska bych řekl: Bůh má mnoho možností, jak lidem darovat naplněný život. Ale současně říkám, že cesta, kterou znám a která se mi osvědčila, je cesta křesťanské víry. Síla této cesty se dá pěkně ukázat na poznacích vědců, kteří zkoumají štěstí...

Než se dostaneme k detailům, mohl bys krátce definovat, co pro tebe štěstí znamená? Teď přece nemluvíme o pouhé extázi a euforii, když jeden zrovna vyhraje v loterii.

65 Štěstí pro mě znamená, že smím žít z plnosti a nemusím žít z nedostatku. Štěstí znamená, že smím cítit vnitřní pokoj a nemusím žít ze strachu. Štěstí znamená, že nemám základ pro svůj život jen tehdy, když jsou pro mě věci dobré, ale že mám základ, který vydrží i tehdy, když do mého života vstoupí zármutek. Štěstí v širším smyslu právě znamená smět se v dobrých i těžkých dnech cítit nesen a chráněn.

70 Štěstí pro tebe tedy není nějaký dočasný stav, ale spíš celkový přístup?

Ano, myslím si, že obojí je součástí štěstí. Existuje štěstí chvilkové, existuje požitek, euforie, a to vše je také něco úžasného. Z křesťanského hlediska je euforie, požitek i láska darem od Boha.

75 Zároveň nežijeme jen z chvilkového štěstí. Stejně tak důležité je, aby toto chvilkové štěstí bylo zasazeno do životního úseku, který je delší než chvilka. Proto si myslím, že také existuje štěstí, které zahrne celou paletu života – dobré i zlé časy.

Pokud chápeme štěstí jako celkový přístup, jak se člověk může k takovému přístupu ke štěstí dopracovat? Má na to víra nějaký návod?

80 Možná je ta otázka problematická sama o sobě. Jak se člověk může *dopracovat* k životnímu štěstí? Vždyť ta otázka předpokládá, že štěstí se dá *udělat* a že člověk jen musí splnit určitý to-do-list, aby štěstí „udělal“. Cesta ke štěstí není jako kupování koly v nápojovém automatu, do kterého se vhodí dvacetikoruna a dole pak vypadne vychlazené štěstí.

85 Štěstí, jak mu rozumím já, má hodně co do činění s pasivitou. Jde o to, že životem procházím otevřený a to, co se mi přihodí, do nějaké oblasti porozumění integruji. Štěstí také znamená, že nějakým způsobem dokáži naložit s tím, co nemohu ovlivnit, co se mi prostě jen přihodí. A přesně v tom momentě se pro mě do hry dostává vztah s Bohem, do kterého to, co se mi přihodí, smím zařadit.

K tomuhle ještě je jeden citát z Žebrácké opery: „Jo, žeň se za štěstím, však přespříliš zas ne! Když všichni spěchaj za štěstím, štěstí jim v patách je.¹“ Znamená to, že když se někdo až moc
90 snaží a nemá žádnou důvěru, může si štěstí rozbít?

Myslím, že ten citát moc hezky popisuje jednu lidskou tendenci: Někdy si myslíme, že štěstí
vzniká tím, že se snažíme a děláme určité věci. Takříkajíc zažraně pracujeme na našem štěstí.
Ale tímhle způsobem možná stojíme štěstí v cestě. Křesťanská perspektiva vypadá úplně jinak.
Samozřejmě chceme svůj život utvářet, samozřejmě jsme aktivní a chceme pro své štěstí něco
95 dělat. Ale zároveň křesťané vědí, že jejich život, ano, že celý svět leží v Božích rukou a ne
v jejich. My křesťané se vidíme v rámci náklonnosti milujícího Boha. To je realističtější
přístup, jelikož každý člověk zná situace, ve kterých zažije, že něco *nemá* pod kontrolou, že je
prostě bezmocný. Například nemoci mohou být extrémními prožitky bezmoci. Nebo smrt. Tam
jsme se svými možnostmi kontroly zcela v koncích. Kdo si myslí, že člověk je svého štěstí
100 strůjcem, musí takovéto situace vyloučit.

A jakou přidanou hodnotu má křesťanská perspektiva ve srovnání s literaturou o tom, jak být
šťastný, nebo s vědeckým výzkumem štěstí?

Opět odpovím otázkou. Už jen slovo přidaná hodnota předpokládá orientaci na účel. Tvoje
otázka se řídí motem „Spolehnu se na něco jen tehdy, když se dá hodnota jasně vyčíslit a když
105 přesně vím, co to přinese *mně*.“ Pokud k životu přistupuji takto, vlastně jsem už prohrál.

Pokud je ta otázka ale míněna takto: „Jaké obzory se mi díky víře otvírají, které by se mi bez
víry neotevřely?“, mohu ji, myslím, docela dobře zodpovědět. Je to totiž skutečně tak, že právě
to hledisko, které nemůžeme kontrolovat, přesahuje knihy s radami o štěstí.

Otázkou je: Do jaké základní perspektivy vkládám svůj život? A já vidím v křesťanské
110 perspektivě silné stránky proto, že právě vedle euforie zahrnuje i utrpení. Křesťané věří v Boha,
který si sám na kříži prošel pocitem bezmoci. Křesťanské náboženství vychází z předpokladu,
že tento Ježíš Kristus, který zemřel na kříži, vstal z mrtvých. V situaci naprosté bezmoci
nakonec pro život nestálo Ne, ale velké Ano – Kristus vstal z mrtvých.

To je základem pro to, co říká Ježíš: „Blaze těm, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.“ Řecké
115 slovo *makarios* (blahoslavený), které stojí v originále, se dá také přeložit jako šťastný. Jedna
z nejdůležitějších pasáží Bible, totiž kázání na hoře, mluví tudíž o štěstí. „Šťastni jsou, kdo

---

¹ BRECHT, Bertolt. Žebrácká opera. Praha: ARTUR, 2012. Str. 80. Přeložil Rudolf Vápeník, texty písní Ludvík Kundera.

pláčou, neboť oni budou potěšeni. Šťastni jsou, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha. Šťastni jsou tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví.“

Všechna tato blahoslavenství tedy mluví o štěstí, a přesto k těmto blahoslavenstvím patří i utrpení. „Šťastni jsou, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské. Šťastni jsou, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“ To vše jsou blahoslavenství, která do obzoru integrují utrpení i bezpráví. To je, myslím, velká síla křesťanského chápání štěstí. Utrpení se nemusí potlačovat, ale může se integrovat.

O zmrtnýchvstání musíme později ještě mluvit. Ale nejdřív ještě něco jiného: Nemohlo by to být tak, že pro křesťany štěstí vůbec není člověkův nejvyšší cíl hodný úsilí?

Z křesťanské perspektivy je nejvyšším cílem naplněný vztah s Bohem, který je neoddělitelně spjat se vztahem k ostatním lidem. – Milovat Boha a bližního jako sám sebe. O to křesťanům jde. Proto samoučelné štěstí vskutku k hlavní křesťanské perspektivě nepatří. Ale štěstí, tedy prožitek plnosti života, je součástí neporušeného a dařícího se vztahu s Bohem. Nejvyšší Cíl a nejvyšší Dobro je Bůh, tak se to vyučuje v teologické tradici. Ale do tohoto vztahu s Bohem je perspektiva štěstí zahrnuta.

Představ si, že by existoval simulátor štěstí, který by se dal napojit na náš mozek a on by nám skrze neuronové impulzy simuloval pocit absolutního štěstí.

Ok.

Člověk nepozná rozdíl, protože je bombardovaný endorfinem, a to považuje za štěstí. Bylo by legitimní chtít se doživotně napojit na tento simulátor?

Jen si hraji s myšlenkami, ale do simulovaného prožitku štěstí by se určitě dal integrovat i zármutek. Permanentní euforie by prožitek štěstí jen nivelizovala, takže by se do toho začlenil i smutek, žal a neutrální pocity. Nebylo by to podobné jako v tvém náboženském přístupu?

Nevisí křesťané s jejich vírou, že „Bůh životu dá plnost“, svým způsobem na simulátoru štěstí?

Samozřejmě se ve mně vše proti představě takového simulátoru vzpírá. To je má spontánní reakce. Kdybych se na takový přístroj napojil, vydal bych se něčemu, čemu, na rozdíl od Boha, nedůvěřuji. Přístroje fungují podle schémat, přístroje jsou konstruované lidmi. Přístroje ke mně nepřístupují, nýbrž fungují podle nějakého algoritmu. Jakkoli „inteligentní“ a vyzrálý může algoritmus být, přístroj kvůli tomu nemůže být něčím, na co bych se chtěl napojit.

Když naproti tomu mluvím o Bohu, tak mluvím o někom, komu mohu důvěřovat, jehož milující náklonosti si mohu být vědom, s nímž můžu mít vztah, kdo na mě reaguje a kdo navíc myslí

mě a ne nějaké číslo, které je napojeno. Přístroj nikdy nemůže být Bohem, který mě chce, myslí a uznává. Proto nemohu jinak než vnímat simulátor štěstí jako něco neatraktivního.

150 Simulace je něco umělého. Nejsem to já, kdo žije, nýbrž to je činnost mozku, která život nalhává. Simulace není opravdový život. Takovýmto simulátorem by byl člověk jen znehybněn.

A jak to je s neštěstím? Mohu dobré chvíle prožívat skutečně jako štěstí jen tehdy, když prožívám špatné chvíle jako neštěstí? Může existovat štěstí bez žalu?

155 Otázkou je, jestli špatné chvíle musím nutně chápat jako neštěstí, nebo jestli jsem otevřen perspektivě, která i špatné chvíle zahrne do obzoru vztahu s Bohem. Pak mohu žít i v těžkých chvílích z důvěry. „Život v plnosti“ není přislíbený jen tehdy, když se lidem daří dobře. Například v 23. žalmu to je napsáno způsobem, který se mě vždy znovu dotkne: „I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty. Tvoje berla a tvá hůl mě
160 potěšují.“ To je důvěra, se kterou se nemusíme bát ani těžkých časů, protože při ní víme, že Bůh nás doprovází.

Každý, kdo už někdy zažil, jak blízké můžou lidské vztahy být, když při sobě lidé stojí v žalu, ví moc dobře, že i takové časy můžou dopomoci k životnímu štěstí, když se na to díváme v šíři celého života. Lidé, kteří prodělali těžké časy, díky tomu rostou a mění se. Stále jsem
165 při pastorační péči narážel na staré lidi, kteří svůj život vykládali tak, že i v těžkých časech byly vedeni a doprovázeni Bohem.

Nepůsobí to cynicky? Jak to vysvětlit lidem, kteří trvale trpí za okolností, které oni sami nemohou ovlivnit?

Já bych se nesnažil najít „vysvětlení“. To by bylo špatně. Skutečně existují situace utrpení,
170 které se nedají vysvětlit. Někdy lidé mají pocit, že to nemá smysl, a každý pokus pomoci jim najít smysl je téměř krutý. Koneckonců tento člověk právě prožívá nesmyslnost. A takový člověk potřebuje někoho, kdo s ním onu nesmyslnost přetrpí. Právě to je z mého pohledu příležitost křesťanské víry. Křesťané nakonec věří v Boha, jehož lidská podoba v Ježíši Kristu křičela na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“

175 V dějinách náboženství je neslýchané, že někdo, kdo takto křičí a prožívá absolutní propast utrpení, je nazván Synem Božím. To je pro mě důvod, proč jsem pevně přesvědčen, že možná vůbec neexistuje žádná jiná životní perspektiva, která by byla tak dobře schopná pojmout právě takové situace nesmyslnosti a pochybení. Místo aby je vysvětlením shodila ze stolu, tak je jednoduše vydrží.

180 Změňme téma. Někdy vůbec není lehké všimnout si, že jsem šťastný. Například v lásce. Někdo žije s někým, koho skutečně miluje, komu možná dokonce dal manželský slib. A pak kvůli touze po změně, problémům se sebedůvěrou nebo kvůli čemukoliv zahne. A potom najednou zjistí, kolik se toho kvůli tomu zničilo a kolik štěstí se pokazilo. Proč často zjistím až moc pozdě, že jsem šťastný, a jak si mám všimnout, že jsem šťastný?

185 Těžká otázka a smutný příklad. Spontánně mě napadají dva pojmy, se kterými přicházejí vědci, když jde o to, zajistit si štěstí na stálo. Zajímavé je, že tyto pojmy jsou zásadní i pro křesťany – vděčnost a odpuštění.

Ok. Co to má společného s tou nevěrou?

Zkusím to vysvětlit. Žít z vděčnosti znamená, že nezjistíme, čím všim nám člověk byl, teprve
190 když ho ztratíme, a nemusíme truchlit kvůli zmařené šanci. Žít z vděčnosti za to, co máme *ted'*, a netruchlit, až když to ztratíme. To je pro lidské vztahy nejdůležitější, ať už jde o manželství nebo rodinu.

To pro mě osobně znamená, že jsem si vždy byl vědomý toho velkého daru, například že mám děti, že mám ženu, kterou miluji. A vždy jsem se snažil si právě v tom momentě úmyslně
195 uvědomovat, jak jsem šťastný, a ne abych si toho všiml, až když už je po tom. Je důležitou součástí naplněného života, že se učíme děkovat za to, co máme. A to *ted'*.

A samozřejmě se i přesto může něco jako nevěra nebo jiná zrada stát. Taková zrada je těžká krize, ale možná nemusí znamenat konec společného štěstí. A zde nastupuje na scénu odpuštění, které vědci považují za základní pro šťastný život. Musíme se učit odpouštět. To
200 musí každý člověk. Pro křesťany to není nic nového, vždyť v křesťanské víře má odpuštění centrální význam. Pokaždé, když se křesťané modlí *Otče náš*, prosí, aby měli sílu odpustit, když jim někdo učiní bezpráví, a naopak smí doufat v odpuštění: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům.“

Témata odpuštění a vděčnosti jsou hlavní součástí křesťanské zbožnosti. Při každé bohoslužbě
205 se modlí děkovná modlitba. I vyznání Boha jako Stvořitele je v podstatě vyznání díků, protože skrze něj vyznáváme, že my lidé za naši existenci nevděčíme sami sobě, nýbrž Bohu jakožto našemu Stvořiteli.

Vděk a odpuštění jsou tedy dvě témata, která badatelé zabývající se štěstím považují za důležitá, a současně patří k základním tématům křesťanské víry.

210 Není zajímavé, že celý svět mluví o štěstí, touží po životním štěstí, ale například v politice štěstí jako rozhodovací kritérium nehraje téměř žádnou roli? Když se například diskutuje o daňové

politice, lidské štěstí jako kritérium se v diskuzi neobjeví. Vždy jde o spravedlnost. Je to tak, že otázka štěstí nemá v politice co pohledávat, potažmo nezaslouží si štěstí jako kritérium pozornost?

215 Politika se právě vyvíjí skutečně napínavě. Otázka štěstí ale snad získává pozornost u politiků – ekonomů. Ti se dnes více ptají, co to vlastně je blahobyt. Doteď rozhodujícím kritériem a indikátorem blahobytu byl hrubý národní produkt. Ale nyní se to mění.

Nejen ekonomové vidí čím dál tím zřetelněji, že tento materiální index blahobytu, který vykazuje hrubý národní produkt, představuje jen polovinu pravdy a někdy dokonce téměř
220 nepravdu. Každá dopravní nehoda posílí hrubý národní produkt, ale určitě ne osobní štěstí.

Proto teď pracují vědci na univerzitách, v tomto případě se otázkou zabývá ale i vyšetřovací výbor Německého spolkového sněmu, na zodpovězení otázky, jak bychom mohli změnit indikátor blahobytu tak, aby se překonalo omezení na růst materiálního blahobytu. Je to napínavé, přejímají hodně toho, co se už po mnoho let říkalo právě v křesťanském prostředí.

225 Totiž že ke štěstí a blahobytu společnosti není důležitý jen materiální nárůst, ale také otázka sociální spravedlnosti, rovnost a nerovnost, zacházení s přírodou, otázka vzdělání, životní možnosti těch nejslabších. To vše hraje pro životní spokojenost stejně tak velkou roli jako nárůst materiálního blahobytu.

Ve výzkumu štěstí vědci dokonce zjistili, že překročí-li příjem určitou hranici a dále roste,
230 životní spokojenost se už nezvětšuje. Tato hranice leží i v průmyslových zemích překvapivě nízko – na příjmu od 25 000 do 35 000 dolarů za rok na hlavu. Dá se to empiricky zjistit. Znamená to, že peníze hrají pro životní štěstí mnohem menší roli než například otázka nerovnosti.

Proto knížka o tomto tématu, která vyvolala rozruch a nyní je mezinárodně diskutovaná, nese
235 titul „Rovnováha“. Oba vědci Richard Wilkinson a Kate Pickettová ve svých výzkumech zjistili, že rovnováha je pro životní spokojenost lidí mnohem více rozhodující než absolutní výše materiálního blahobytu. Proto také je podtitul knihy „Proč je rovnost výhodná pro každého“.

To mohu jen potvrdit. Jihoafrická republika a Namibie jsou podle Giniho koeficientu, který
240 vystihuje rovnost, potažmo nerovnost bohatství mezi obyvateli, země s největší nerovností. V jihoafrickém městě Stellenbosch, kde jsem jeden semestr studoval, jsem zažil, jaké fatální následky to tam má na život lidí. Nerovnost znamená masivní neštěstí, jak pro chudé, tak pro bohaté. V mnohem chudší zemi Rwandě ve srovnání s Jihoafrickou republikou to s Giniho

koeficientem vypadá o něco lépe. Vzpomínám si, že když jsi vyprávěl o svých cestách do
245 Rwandy, vůbec jsi nemluvil o neštěstí, ale spíš naopak. Myslíš, že v tom je nějaká souvislost?

Určitě v tom nějaká souvislost je. Ohromující na výzkumech štěstí právě také je, že materiálně
horní třetina obyvatelstva je šťastnější v zemích s rovností. I bohatí jsou šťastnější, když jsou
protiklady menší. V Jihoafrické republice, kde rozdíl mezi bohatými a chudými stále roste, je
životní spokojenost menší než v zemi, jako je Rwanda. Já osobně jsem ve Rwandě mezi lidmi
250 cítil hodně víry v budoucnost, touhu po pokroku a hodně štěstí, ačkoli je Rwanda ještě stále
velmi chudá země.

Mě moje zkušenosti za těch pár měsíců v Jihoafrické republice vytrhly ze spánku. Vlastně už
vůbec nedokážu přemýšlet o štěstí, aniž bych pomýšlel na to, jak by moje slova asi zněla tam.
Přišel jsem tam jako dobře živený Evropan ze zaopatřených poměrů a na jednu stranu jsem
255 bydlel s Jihoafričany z předměstí Kapského Města, mnozí z nich byli neuvěřitelně bohatí, na
druhou stranu jsem studoval se studenty, kteří mohli studovat jen díky stipendiu a byli velmi
chudí. V naší ubytovně jsem si někdy připadal jako chudák, a venku na ulici jsem byl v očích
chudých, kteří mě prosili o pár centů, fakt boháč. Styděl jsem se za svá privilegia. A když člověk
vidí politické pozadí, akorát ho to ještě víc rozzlobí. Těžká forma kapitalismu, kterou zastává
260 *Africký národní kongres (ANC)* v Jihoafrické republice, upevňuje struktury, které kdysi
apartheid vytvořil. Pro spoustu obyvatel se po materiální stránce nic nezměnilo. A přesto
tomu Západ přihlíží a tleská, protože Jihoafrická republika se upsala radikálnímu liberalismu.
Bez toho by od Západu v 90. letech nedostala úvěr na obnovu. Západ *ANC* v podstatě zakázal
vykonávat sociální politiku a vtlačil nové Jihoafrické republice radikální trhovou ideologii jako
265 patent na štěstí. Tento patent ale očividně pro většinu obyvatel v Jihoafrické republice
naprosto selhal. U všech těchto témat je jednomu každý den v plné síle do tváře vmeten vztah
mezi štěstím, společenskou solidaritou a materiálními věcmi. Před tím člověk v Jihoafrické
republice neuteče. Člověk opravdu nevěří svým očím a uším, když přijde do chudinských čtvrtí
a vidí, že vláda postavila veřejné záchodky bez budky a lidé musí jít na záchod zahalení
270 v ručnicích.

Jmenoval jsi asi tu ze všeho největší výzvu – i co se týče štěstí –, které momentálně čelíme:
šílená světová nespravedlnost v tom, že každý den umírá 25 000 tisíc lidí, protože nemají
dostatečnou lékařskou péči nebo stravu, přestože je jí na světě dostatek. To je koneckonců
největší osten v perspektivě, která si nezamlouvá štěstí sama pro sebe, nýbrž zahrnuje celý svět.

275 Vlastní štěstí, přinejmenším v perspektivě křesťanské víry, nesmí zavírat oči před utrpením druhých. Štěstí musí utrpení druhých zahrnout. Ježíš v 25. kapitole Matoušova evangelia říká: „Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili.“ Při našem zacházení s lidmi, kteří nyní trpí, jde o samotného Ježíše.

Naše hluboká intuice nám to také říká. Taky že nám vztah k ostatním lidem není lhostejný.
280 Když tuto intuici skutečně vezmeme na vědomí a dáme na ni, pak pro nás perspektiva našeho osobního štěstí může znamenat jen to, že se vynasnažíme udělat vše pro to, aby tento svět byl světem, ve kterém mohou žít všichni lidé v důstojnosti. Proto pro mě ke štěstí vždy patří i politická perspektiva a osobní dělení se.

Vidím jako jeden z největších úkolů církví, aby do společnosti vnášely právě tuto křesťanskou
285 perspektivu štěstí, které slyší trpící a utrpení neignoruje, aby o tom stále mluvily a aby obhajovaly vizi světa, ve kterém má všechno odvratitelné utrpení lidí konce.

Při tvých 50. narozeninách hosté zpívali kánon „Hodně štěstí a požehnání“. Všiml jsem si, že ve třetím řádku místo „veselá mysl“ zpíváš „blahobyt“. Proč?

Vždy zpívám „blahobyt“, protože pro mě je blahobyt mnohem širší pojem. Většina lidí zpívá
290 „zdraví a veselá mysl“ ze strachu, že by byli považováni za materialisty. Ale pro mě je slovo blahobyt naprosto nepředpojaté slovo, protože blahobyt je tím, co pro mě vyjadřuje biblické slovo *šalom*. To je blahobyt, který neznamena „mít co nejvíc prachů“, ale znamená „smět vést život, ve kterém stojí v centru jak pokoj, tak i spravedlnost“.

Žít ve zdravých vztazích se svými bližními a mít dostatek pro život – to je pro mě *šalom*. Proto
295 zpívám z plného přesvědčení: Hodně štěstí a požehnání na všech tvých stezkách. Zdraví a blahobyt s tebou také přebývej!

2. Bůh

JONAS BEDFORD-STROHM

Jak bys reagoval, kdybych řekl: „Věřím jen tomu, co vidím. Boha nevidím. Takže nevěřím.“?

300 HEINRICH BEDFORD-STROHM

Věta „Věřím jen tomu, co vidím.“ má svůj smysl. Je opravdu nepředstavitelné, aby člověk mluvil o Bohu a náboženství bez nějaké smyslové zkušenosti, bez toho, aby člověk něco viděl, něco ochutnal, něčeho se dotkl. Ale tvrdit, že vše, co nemůžeme vidět, cítit, nahmatat nebo

ochutnat, neexistuje, by bylo také špatně. Věřím, že empirickými prostředky můžeme pojmout
305 jen část celé skutečnosti. Právě poznání skutečnosti jde mnohem dál.

Chtěl bych to objasnit na jednom příkladu. Na chvíli si představme, že by za racionální a
rozumné mohlo být považováno jen to, co se dá pojmout smysly potažmo co se dá měřit a
dokázat pomocí přírodovědeckých metod. Pak bych mohl při recepci představit tvoji matku
310 slovy: „Dovolte, abych vám představil svoji ženu. 68 procent vody a popelu, 20 procent uhlíku
a stopových prvků, šest procent kyslíku, dvě procenta dusíku, cena materiálu 515 Kč.“ Asi by
sis dělal starosti o naše manželství a doporučil bys nám nějakého manželského poradce a jistě
bys udělal dobře. Je zjevné, že lidské vnímání je příšerně ochuzené, když svět redukuje na
přírodovědecké vzorce.

Věta „Věřím jen tomu, co vidím.“ ukazuje tedy jen část pravdy. Vidět Boha skutečně
315 nemůžeme. Cítit Boha ale můžu. Když se sám se sebou nebo s jinými hádám, nevím, jak dál,
pak ve spojení s něčím, co je mimo mě, totiž s Bohem, náhle najdu klid a pokoj. Prodělám tak
zkušenost, kterou můžu prožít jen ve vztahu k svému Bohu. Tuhle zkušenost člověk nemůže
vynutit. Nemůže ji ani jednoduše vyvolat modlitbou. Tahle zkušenost přichází spontánně. Co
můžeme dělat, je prosit o ni. I Bible vypráví o takovýchto zkušenostech s Bohem.

320 Někdy si říkám, že by vše bylo tak jednoduché, kdyby existoval nějaký jasný fakt, důkaz. Nedá
se Bůh přece jen nějak dokázat?

Ne. Bůh se v žádném případě dokázat nedá, rozhodně ne empirickými a logickými úsudky,
tedy nějakým takzvaně objektivním způsobem. To by totiž existenci Boha přímo odporovalo.
Pokud je Bůh opravdu Bohem, je samozřejmě něčím víc, než lidské kategorie mohou pojmout
325 – ať už to jsou smyslové nebo rozumové kategorie. Jestli si tedy někdo myslí, že Boha dokázal,
může si být za použití rozumu jistý, že to není Bůh, koho dokázal.

Není jednoduché jen tak věřit v Boha, když jsme ze všech stran vedeni ke kritickým otázkám
a skeptické distanci. Jednou jsem zkoušel, sám pro sebe si Boha „vymyslet“. Poslouchal jsem
své nitro, rozhlížel jsem se a zjistil jsem, jak nedokonalý člověk je. Se zákony evoluce, které
330 mám v hlavě, jsem si najednou byl jistý, že musí být ještě něco Většího, Vyššího, Lepšího.
Člověk prostě nemůže být s tím vším, co každý den zpacká, tím nejvyšším stupněm. Tušíme,
jak vypadá ideál, nikdy se nám ale nedaří ideálu dosáhnout. Najednou jsem se ocitl v jakémsi
vakuu. Jediné, co toto vakuum alespoň trochu logicky vyplňuje, pro mě od té doby byla nějaká
vyšší instance, nějaká forma Boha. Zároveň jsem si všiml, jak umělé toto „vymyšlení Boha“ je.
335 V poznámce ze základní školy by k tomu bylo napsáno: *Jonas se stále snažil...* A v závorce by

mohlo být připsáno: *Ničeho ale nedosáhl*. Když tedy zjistíme, že Boha nemůžeme jednoznačně dokázat, existuje alespoň nějaká technika, jak Bohu rozumět?

Vzhledem k rychlému pokroku ve vědě a technice na jedné straně a bezradnosti v souvislosti s nespravedlností a utrpením ve světě na straně druhého modernímu člověku skutečně stále
340 vyvstává otázka, jestli v dnešní době vůbec může slovo „Bůh“ brát do pusy, aniž by svůj rozum „odevzdal v šatně“. Má odpověď je přesto jasné „ano“. Je naprosto racionální vykládat si svět s představou Boha stejně jako je racionální vykládat si jej bez Boha. Jestli Bůh existuje, pak je víc, než my lidé můžeme chápat. Právě to je charakteristické pro představu o Bohu.

Předpokládejme, že Bůh existuje. Pak by to s lidským chápáním tohoto Boha muselo být tak
345 trochu jako s rybičkou v akváriu – ta zná jen vodní svět kolem sebe a neví nic o tom, co se odehrává mimo její akvário. Rozhodně to nemůže s možnostmi ryby pochopit a dokonce ani dokázat. Pro ni končí viditelný a smyslový svět sklem akvária. Přesto svět za akváriem existuje.

Tento příklad nám ukazuje hranice dokazatelnosti tím, že poukazuje na hranice našeho rozumu.
350 Protože Bůh – zůstaňme v jazyku našeho příkladu – existuje mimo naše akvário, náš racionálně uchopitelný svět, nemůžeme Boha dokázat pomocí rozumových kategorií. Stejně špatně ale můžeme dokázat výrok, že Bůh určitě není. Musíme tedy konstatovat, že z hlediska osvíceného rozumu není ani jedno z těchto tvrzení racionálnější – ani že Bůh existuje, ani že žádný neexistuje.

355 Když se ale podíváme na vývoj vědy, vypadá to, jako kdyby se právě mnozí vědci snažili dokázat nepotřebnost náboženství pomocí empirických prostředků, nebo použít lidské základy, aby došli k racionálně obhajitelnému náboženství. Někteří neurologové například zkoušeli vyvrátit svobodnou vůli člověka. Můžou poznatky přírodních věd náboženskou víru nahradit, nebo na to přírodní vědy už nestačí?

360 Jestli jsou chemické procesy, které při lidském rozhodování probíhají, řízené přírodou, nebo jestli se chemie naopak řídí lidskými rozhodnutími, nemohou vědci zodpovědět. To, že se rozhodovací procesy dají chemicky znázornit, je skutečně zajímavý nový vědecký poznatek. Důkaz toho, že procesy jsou zcela nezávislé na svobodě, se ale na základě současného stavu výzkumu nedá poskytnout.

365 Uvedu jiný příklad, příběh o stvoření. Nikdo nevěřícím lidem nebo právě také těm, kteří jsou ke křesťanství kritičtí, nemůže zazlívát, že vzhledem k takovému textu považují víru za naivní

a vyvrácenou. Říkají, že stvoření v sedmi dnech je naprostá hloupost a evoluční teorie ho vyvrátila.

370 Chápání příběhu o stvoření jako přírodovědecké interpretace je to největší nepochopení Bibli, které znám. Takové nepochopení zatěžuje přemýšlení o Bohu a Bibli už celé generace. Autoři těchto téměř 2600 let starých textů o stvoření si svět přirozeně nepředstavovali z hlediska přírodovědy, jak to dnes bereme za naprostou samozřejmost. Když tihle lidé mluví o stvoření v sedmi dnech, není to myšleno jako historická zpráva. Onen text je spíše vyjádřením jejich vlastních zkušeností se skutečností a přírodou.

375 Touto představou lidé chtěli dát najevo, že příroda je stvořená Bohem, takže pochází z dobrých rukou a tím pádem je něčím, za co můžou být vděční. Dále chtěli také ukázat, že příroda je Bohem dobře uspořádaný výtvar. Příběh o stvoření je pro ekologické otázky dnešní doby velmi důležitý, protože je z něj zjevné, že lidé se svými zkušenostmi s Bohem už tenkrát dobře věděli, jak se jednotlivé oblasti přírody vzájemně ovlivňují.

380 A navíc příběh o stvoření jasně ukazuje, že člověk žije ve vztahu k přírodě. Nestojí jednoduše nad přírodou, ale je do Božího stvoření začleněn. Proto také nese před Bohem zodpovědnost za to, jak s přírodou zachází.

Když je v Bibli například napsáno, že člověk má panovat nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, jak to stojí v 1. Mojžíšově 1,28, nerozumí se tím bezmyšlenkovitě 385 vykořisťování a zneužívání, nýbrž zodpovědnost a péče. To je záměr, který autoři těchto textů chtěli vyjádřit.

Ok, to vše je pěkné a dobré. Ale když myslím na své kamarády a také na ostatní mladé lidi, zdá se, že víra v Boha v křesťanské formě už vůbec není rozšířená. Přesto náboženské otázky 390 bublají někde pod povrchem. Mnohokrát jsem večer u táboráku zažil, že se po pár pivech vynořila otázka života a s ní spojená otázka Boží existence. Ale mluvit o tom otevřeně umí zjevně jen málokdo z nás. Čím to je? Proč to je pro starší lidi očividně lehčí?

Čím jsou lidé starší, tím více krajních situací zažívají. Témata jako smrt, zármutek nebo nemoc se obvykle ve větší míře vynoří až později v životě. My starší se proto zabýváme častěji vlastní nedostatečností, vlastními hranicemi a omezeními, kterým podléháme. Otázkou pak zůstává: 395 Jak naložíme se zkušenostmi, při kterých je zcela jasné, že my nejsme konateli, nýbrž že se musíme potýkat s věcmi, které nemůžeme ovlivnit buď vůbec, nebo jen částečně?

Takové zkušenosti skutečně životnímu pocitu mladistvých sotva odpovídají. U nás jde spíš o to, že začínáme, dostáváme se dál – objevujeme svět, zažíváme první lásku, poznáváme se, dospíváme, studujeme, vzděláme se, kupujeme vlastní byt, začínáme s profesním životem...

400 O tomto životním pocitu se překvapivě zmiňuje i Bible sama, v církvi o tom ale zjevně mluvíme příliš málo. Například o vzplanutí citů, o mladých hněvivých mužích, jako byl David... nebo Ježíš. Nebo odvážné ženy, jako byla Lydie ve Skutcích, která pracovala jako obchodnice s látkami v módní branži. Nebo jak to stojí v Žalmech: „Jak podivuhodné to je, že jsi mě stvořil.“ (Žalm 139). Pocit chutě k životu, pocit radosti, lásky i erotiky, to vše jsou věci,
405 které patří do křesťanské tradice.

Kdyby Bůh byl, byl by uražený, kdybych v něj nevěřil?

Jednoznačně ne. Bůh tvou víru nepotřebuje. Bůh miluje *všechny* lidi a ne jen křesťany. Sklání se i k lidem, kteří v něj nevěří. To není problém Boha, nýbrž problém člověka. Nevíra pro člověka totiž znamená, že pro podstatné dimenze života nemá slova a tím pádem ani
410 interpretační kategorie. Proto si myslím, že se Bůh raduje – když o něm teď budeme mluvit takto lidsky –, když si k němu lidé vytvoří vztah. Na druhou stranu Bůh také trpí utrpením světa a má soucit s těmi, kteří nemohou poznat náklonnost milujícího Boha. Bohu to není jedno a v tomto směru se ho to dotýká.

Ale Boží čest určitě není uražena, když v něj lidé nevěří, i když některé biblické texty by mohly
415 tento výklad připomínat. Skrze to, co víme o Bohu od Ježíše, zažívám Boha jako milujícího Boha, který se sklání k lidem.

Vlastně jsem už od malička slyšel, že Bůh lidi miluje. Je to jedna z nejdůležitějších vět křesťanství. Ale stejně je pro mě těžké cítit to. Kde se tento poznatek bere? Proč Bůh lidi miluje?

420 Jsou dvě možné odpovědi. První je rovina, která osloví spíše rozum: Když uznáváme Boha jako Stvořitele, tedy v podstatě věříme v Boha, musíme také vycházet z toho, že my sami jsme součástí jeho stvoření. A protože Bůh tvoří jen to, z čeho má radost, je samozřejmě i to, co Bůh stvořil, projevem této radosti. Klíčový je tedy příběh o stvoření.

To je ale jen logické vysvětlení. Pro mě je ještě důležitější zkušenost, která je zachycena v
425 dalších biblických textech: od Starého zákona po Nový zákon se opakovaně jeví, že Bůh bojuje za lidi, že o ně usiluje a miluje je. A to i přestože bez ustání proti Bohu bojují nebo se nedrží

Božích příkázání. Přesto Bůh chce získat lidi pro sebe a vést je k tomu, aby dodržovali životní pravidla, která umožňují naplněný život. Myslím tím Desatero.

Dalším vodítkem je Ježíš Nazaretský. Tohoto Ježíše můžeme interpretovat takto – a tak to vždy
430 dělala i teologie: Bůh se stal člověkem, protože jen takhle se vyjeví, jak Bůh člověka zamýšlel a jak jej, jako muže a ženu, vlastně stvořil. To bylo východiskem církve.

Spoléhát se na to a stále znovu se oddávat vztahu s Bohem, stále znovu si dopřávat prožitku být milován, to je koneckonců to, čemu křesťané říkají zbožnost. A to není nic, co by člověk mohl odvodit jen racionálně. Tento pokus o sblížení žije z toho, že si stále znovu biblické texty
435 připouštíme k srdci, že zpěvem otevíráme svá srdce, že na bohoslužbě nasloucháme liturgii a kázání. Když to jde dobře, nedostane se to vše jen do hlavy, ale i do srdce. A pak mohu i hluboko v srdci věřit, že jsem milované stvoření.

Při větách „Bůh miluje lidi. Bůh za ně dokonce bojuje.“ jsem musel myslet na biblický příběh o Abrahamovi, kterého Bůh nabádá, aby obětoval svého syna Izáka jako zápalnou oběť. To
440 úplně nevypadá jako láska.

To je vsutku náročný příběh. O tom, jak číst Bibli a co to má společného s „hermeneutikou“, uměním porozumění, budeme mluvit ještě později. Otázkou teď je: Jaký je smysl příběhu o Abrahamovi a Izákovi? Z mého pohledu spočívá vyprávění v tom, že se my lidé někdy dostaneme do krajních situací, ve kterých nemůžeme pochopit, proč si tou či onou zkušeností
445 musíme projít. Někdy Boha zažíváme spíše jako ničitele než podporovatele. V takových situacích nám vlastně nezbyvá nic jiného než Boha odmítnout. V tomto smyslu je konflikt, do kterého se Abraham dostává, výrazem určité zkušenosti s Bohem.

Kdo ale čte dále a dostane se k vrcholu příběhu, odhalí, jak Bůh v poslední chvíli říká: „Nevztahuj na chlapce ruku.“

450 Z hlediska náboženských dějin symbolizuje příběh tedy zřeknutí se lidské oběti. Navíc ukazuje, že Bůh je Bohem života, tudíž nechce smrt, a už vůbec ne proto, aby mu člověk prokázal poslušnost. Bůh překonává smrt. Nejsilněji to je později v Bibli vidět na příběhu o zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Předtím jsi mluvil o zbožnosti. To je také takový staromódní pojem. Kdo by chtěl být zbožný?
455 Když se řekne zbožnost, představím si maloměšťáckou, mravokárnou starou jeptišku. Na „Boha lásky“ si při tom určitě nevzpomenu. Co se tedy podle tebe stane, když někdo není dost zbožný a když nevěří dost dobře? Dostane se ateista do pekla?

Naštěstí to nejsme my lidé, kdo přiděluje nějaká místa v nebi nebo v pekle. Jistě se ovšem také nedá říct, že by se někdo, kdo neustále mluví o Kristu, ale neváží si bližního svého, dostal do
460 nebe spíš než někdo, kdo není křesťan, ale dává jíst hladovým, přijímá cizí a navštěvuje uvězněné. A ze zbožnosti se to nedá vyčíst už jen proto, že neznám žádnou spolehlivou stupnici pro hodnocení zbožnosti. Na jeptišky ale nedám dopustit. Musel bys nejdřív poznat opravdové řádové sestry dnešní doby, pak bys byl nejspíš překvapený, jaké *superženy* mezi nimi jsou. Velká většina jeptišek jsou životu otevření, silní lidé, kteří svůj život skutečně věnují Bohu a
465 tím pádem lidem. Opravdu působivé ženy!

Ale určitě máš také pravdu v tom, že moralismus a přísnost některých křesťanských tradic mnohé znemožnily. Některým lidem tento styl odmítající život uzavřel cestu k Bohu, místo toho, aby (což vlastně měl být cíl) cestu k Bohu otevřel. Jedním důležitým úkolem nás v teologii a církvi je přesně tohle právě mladým lidem ujasnit. Víra a zkušenost s Bohem
470 neznamená moralismus a omezení, ale naopak svobodu.

Bůh a svoboda. To mi musíš vysvětlit.

Bůh a svoboda jsou spolu neoddelitelně spjati. Když hluboko v duši vím, že jsem Bohem milovaný a cele přijímaný, když vím, že si tuto lásku nemusím prvně zasloužit, činí mě víra vskutku svobodným. Tím končí přetížení, které pocítuji, když se stále musím snažit splňovat
475 nějaké požadavky. Smím prostě žít ve svobodě z vnitřního přesvědčení.

Martin Luther, pro kterého toto téma bylo obzvlášť důležité, řekl, že ze zakušení Boží lásky automaticky vzchází i láska k bližnímu. Říká, že láska Boží, kterou pocítuji ve svém srdci, přetéká na bližního a já proto jedním svobodně. Sloužím a pomáhám bližnímu ze své vlastní vůle, protože to skutečně chci, a ne protože chci splnit nějaké morální požadavky.

480 Pro agnostické nebo dokonce ateistické lidi je z náboženství nejvíce přístupná víra v to, že Boží Duch se ukrývá ve všem, například v přírodě. Je to jistý druh víry v Matku Zemi. Někteří mluví o moci vesmíru. Ve filmech Star Wars tomu říkají Síla. Nejsou tyto náboženské myšlenky v rozporu s křesťanstvím?

Neřekl bych, že jsou v rozporu. Ale velmi rozhodující otázky života zodpovídají jen
485 nedostatečně. Témata, která mě napadají, je hřích a zlomenost, tedy zkušenost se zlem. Jak například nakládáme s násilím? Stvoření není jen harmonické – tohle téma později ještě prohloubíme –, ale moderní přírodní náboženství mají tendenci ho takto vykládat. Avšak opak je pravdou: Ve stvoření samotném se násilí ukrývá. Když například kočka polapí myš, nezabije

490 ji hned, ale hraje si s ní tak dlouho, dokud to myš celá vyčerpaná a zoufalá nevzdá. To se nedá jednoduše pojmout obrazy harmonie.

Přesto se my křesťané od těchto náboženství můžeme mnoho naučit. Dávají totiž jasně najevo, že Duch Boží je ve stvoření a člověk se zemí nemůže nakládat podle libosti. To je v podstatě zcela v souladu s křesťanskou tradicí. Křesťané to už dávno zapomněli a přírodní náboženství nám to znovu připomněla.

495 Opakem těchto náboženství, která na Boha nahlíží jako na ducha, jsou ta, která Boha chápou jako osobu. Některá náboženství mají tisíce a statisíce různých bohů – například hinduismus. Jak to, že křesťanství má jediného Boha, ale pak podle učení o svaté Trojici přece jen nějakým způsobem tři Bohy?

500 Tři Bohy křesťanská víra nemá. Učení o svaté Trojici právě říká, že tři Boží osoby jsou formy zjevení *jediného* Boha. A co se týče mnohobohství, polyteistické představy Boha nemohou postihnout jednu důležitou součást křesťanské víry – totiž že se nám lidem Bůh laskavě dal skrze Ježíše Krista poznat.

505 Křesťanství nezná pluralitu bohů, kteří proti sobě dokonce vzájemně válčí. Křesťanství nemá žádný nekonečný vesmír bohů, ve kterém by se člověk ztratil. Křesťanství má velmi přístupnou, ano, dokonce hmatatelnou představu Boha. Bůh není někdo, komu jsme my lidé vydáni, nýbrž On sám se vydává lidem.

510 Ježíš Nazaretský je lidmi přibit na kříž, zažívá tedy násilí a sám vytrpí nejhlubší hlubiny toho, co může člověk prožít. To je neskutečně radikální představa. Křesťanský Bůh se proto k lidem sklání velmi věrohodně, protože on sám se vydal mezi lidi. A proto pro mě je jen tento Bůh skutečně utěšujícím Bohem, protože vím, že tam, kde jsem nejvíc na dně, kde ztrácím lidi, kde zmírám zármutkem, kde trpím, kde pláču, kde jsem na pochybách, tam je mi Bůh velmi blízko. Však už jsem poukazoval na Ježíšovo zvolání na kříži: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ Příšerná představa! Znamená to totiž, ať už to zní sebevíc paradoxně, že ten, ve kterém se Bůh ukazuje, se sám cítí Bohem opuštěný. Díky tomu vím, že Bůh je se mnou ve
515 *všech* rozměrech života – v radosti, ve štěstí, ale právě také v slabosti, v neštěstí a v nejhlubších hlubinách lidského bytí.

A kdyby to skutečně byla pravda, že tento Bůh Ježíš Kristus vstal z mrtvých, tak už není žádná jiná životní zkušenost, která by spadla do nicoty. Pak můžeme skutečně přesvědčeně říct, co řekla bývalá předsedkyně Rady Evangelické církve v Německu Margot Käßmannová ve své
520 řeči při odstoupení z funkce: „Nikdy nemohu spadnout hlouběji než do Božích rukou.“

Řekl jsi „Kdyby to skutečně byla pravda.“ Proč ten podmiňovací způsob? Cožpak to není pravda?

Jsem přesvědčený, že to pravda je. Vědomě ale říkám „kdyby to byla pravda“, aby bylo prvně zjevné, jak fascinující je ta myšlenka jako taková.

525 Stále žasnu, jak okouzlený křesťanstvím jsi.

To vskutku jsem.

Zažil jsi nějaký moment zlomu? Jak jsi se dostal ke křesťanství?

Pocházím z farářské rodiny, do té míry jsem měl s křesťanstvím už od mala co do činění, znal jsem biblické příběhy z nedělní školy, z normální školy, ale také právě od svých rodičů. Do té míry jsem si mohl brzy vytvořit představu o podobě křesťanství. Přesto jsem k přání studovat teologii a stát se farářem postupně dospěl. Nejdřív jsem začal s právem, i proto, že jsem neměl pocit, že bych věřil dostatečně pevně na to, abych studoval teologii. Během studia práv jsem ale zpozoroval, že mě přece jen nejvíce zajímají zásadní otázky. Více jsem četl v Bibli, zároveň jsem více chodil na bohoslužby a všiml jsem si, že mi to něco přináší. To byl základ. Pak jsem se zeptal svého strýčka, profesora teologie: „Myslíš, že stačí trocha víry, aby člověk mohl studovat teologii?“ Řekl: „Ano.“ Jsem mu dodnes vděčný, protože jsem toho ani chvíli nelitoval.

Díky studiu teologie jsem zjistil, že křesťanství je tradice, ve které se cítím přijímaný a ve které je odpověď na mnoho mých otázek. Ne ve smyslu důkazů, ale tak, že to pro mě mělo intuitivní logiku. Především mi teologie pomohla najít pro některé problémy vůbec slova. Pro problémy, které se podle mě čistě rozumovou argumentací nedaly dostatečně vysvětlit – například jestli je nějaký život po smrti a jak si ho mohu představit. Čím více jsem se tím zabýval, tím více fascinující pro mě křesťanství bylo. Proto jsem se stal farářem.

545 Stále se mluví o morálním úpadku ve společnosti. Má s tím podle tebe souvislost to, že čím dál tím méně lidí věří v Boha Bible?

Stížnost na úpadek hodnot kvůli chybějící víře považuji za chybnou. Skrze morální nátlak nebo rozkazy se nedá dosáhnout toho, aby lidé znovuobjevili osvobozující sílu křesťanství. Mnohem lepší je ukázat, jak dobře tyto staré tradice umožňují naplněný život. Důležité je nadchnout namísto poučovat a napomínat. Z křesťanů samých musí vyzařovat, jak velikou sílu má víra pro dnešního člověka.

3. Komentář

3.1. Překladatelská analýza výchozího textu

K překladatelské analýze využiji teoretický model německé translatožky Christiane Nordové, který popisuje ve své knize *Textanalyse und Übersetzen: Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse* (2009). Nordová popisuje jednotlivé faktory textu, které jsou pro překlad relevantní. Faktory rozděluje na vnětextové a vnitřtextové. Na následujících stránkách rozeberu jednotlivé faktory.

3.1.1. Vnětextové faktory

3.1.1.1. Vysílatel

Vysílatel textu je též jako autor textu. Důležitým faktem je, že autory textu (a tudíž i vysílateli) jsou dvě osoby. Vysílatelem je Heinrich Bedford-Strohm, německý zemský biskup Evangelické luterské církve v Bavorsku, a jeho syn Jonas Bedford-Strohm. Jedná se tedy o dialog, ve kterém si oba autoři jsou rovnocennými komunikačními partnery. Ač je Jonas postaven především do role tazatele, nejde o klasický interview, ale spíše o diskuzi obou dvou, do které i Jonas přispívá svými myšlenkami a názory.

Heinrich Bedford-Strohm je německý teolog. Od roku 2011 zastává funkci zemského biskupa Evangelické luterské církve v Bavorsku. Od roku 2014 je také předsedou Rady Evangelické církve v Německu. V současné době mu je 58 let. Jeho otec byl farář a později zastával funkci děkana v děkanátu Pasov. Heinrich Bedford-Strohm tedy vyrostl v církevním prostředí. Nejprve studoval práva, poté teologii. Jonas Bedford-Strohm v době vzniku textu studoval teologii a filozofii na univerzitě v Heidelbergu. Jeden semestr svého studia strávil v Jihoafrické republice.

Signifikantní pro text je vztah obou vysílatelů. Jonas Bedford-Strohm je syn Heinricha Bedford-Strohma. Patří tedy do jedné rodiny, sdílí spolu řadu zážitků i názorů. Ze vztahu otec – syn vychází i přirozené rozdělení rolí v dialogu, ve kterém syn zastává spíše roli tazatele, otec spíše roli tázaného.

Jelikož jeden z vysílatelů (Heinrich Bedford-Strohm) zastává jednu z nejvyšších funkcí Evangelické luterské církve v Bavorsku, je velmi pravděpodobné, že výchozí recipient vysílatele textu zná, nebo mu alespoň jsou jména vysílatelů povědomá. Je tedy možné, že

výchozí recipient bude mít očekávání, která vyplynou pouze ze znalosti vysilatele – čtenář bude očekávat, že se jedná o text teologického nebo duchovního charakteru.

O obou dvou vysílatelích se čtenář mnohé dozvídá v průběhu čtení textu – autoři textu sdělují své osobní zážitky, především však myšlenky a názory.

3.1.1.2. Intence

Jonas Bedford-Strohm svůj záměr v předmluvě naznačuje. Intencí vysílatelů je především přimět recipienty k tomu, aby se nad tematikou textu, tedy nad otázkami ohledně víry, Boha, lidského života a štěstí zamýšleli, aby se nebáli o těchto otázkách nenuceně mluvit se svými přáteli v každodenních situacích. Vysílatelé textu nabízí čtenáři svůj pohled na věc a očekávají, že se nad problémy zmíněnými v textu bude zamýšlet a v podstatě bude v načatém rozhovoru Jonase a Heinricha pokračovat se svými vlastními komunikačními partnery.

Záměrem autorů je také srozumitelně a pro každého přístupně vysvětlit některá teologická učení, představit křesťanský pohled na život a obhájit jej jako ten správný. Chtějí ukázat, že ke křesťanským názorům se dá dojít za použití logického přemýšlení a rozumu.

Při plnění intence se vysílatelé pohybují na hranici mezi objektivními fakty a subjektivními názory, věcmi ryze pocitovými a věcmi rozumem vysvětlitelnými.

3.1.1.3. Příjemce

Předpokládaným příjemcem je člověk zajímající se o víru a křesťanství, s velkou pravděpodobností člověk pohybující se v křesťanském prostředí. Lze u něj tedy očekávat znalosti Bible a křesťanského učení, v žádném případě se ale nejedná o odborníka, který by se vyznal v nejsložitějších teologických problémech. Příjemce výchozího textu ovládá německý jazyk a pohybuje se v německém kulturním prostředí. Vysílatel u něj předpokládá znalosti německé kultury i orientaci v německých církevních organizacích.

Příjemce cílového textu se na rozdíl od příjemce výchozího textu pohybuje v českém jazykovém a kulturním prostředí. Z toho důvodu se od něj nedají očekávat stejné znalosti jako u příjemce výchozího. Některá fakta při překladu proto bude nutno nahradit nebo dovysvětlit. V ostatních ohledech se výchozí a cílový příjemce nejspíše lišit nebudou, i u cílového příjemce můžeme očekávat znalosti Bible a křesťanství.

Text je primárně určený pro mladé čtenáře přibližně ve věku Jonase, tzn. pro mladistvé ve věku kolem dvaceti let.

3.1.1.4. *Médium*

Výchozí text je součástí knihy *Wer's glaubt, wird selig*, která vyšla pod nakladatelstvím Kreuz Verlag. Jedná se o německé protestantské nakladatelství. Ačkoli se text k recipientovi dostává přes psané médium, v procesu reprodukce šlo v prvním kroku o mluvený, částečně připravený text, který byl následně přepsán a upraven. Tento fakt ovlivňuje některé vnětextové faktory – text si ponechává některé rysy mluvenosti. Médium je psané, jedná se o tištěnou knihu, ke které se příjemce může dostat například v knihkupectví.

Překlad by byl dostupný přes stejné médium – psaný tištěný text. Předpokládejme, že by stejně jako výchozí text vyšel jako součást celé přeložené knihy. Vydalo by ji české křesťanské nakladatelství jako například nakladatelství Samuel² nebo Návrat domů³. Médium cílového textu by se tedy od média výchozího textu nelišilo.

Jednotlivé kapitoly knihy *Wer's glaubt, wird selig* se zabývají odlišnými tématy a nejsou na sobě přímo závislé. Lze si tedy představit, že by překládané kapitoly *Glück* a *Gott* fungovaly jako samostatné texty. V takovém případě by buďto vyšly jako brožurky nebo přílohy nějakého křesťanského časopisu, nebo by mohly být zveřejněny v elektronické podobě na nějakých křesťanských internetových stránkách, např. na portálu Vira.cz⁴.

3.1.1.5. *Místo vzniku textu*

Výchozí text vznikl v Německu, konkrétně v Bavorsku. Z hlediska jazyka se tedy jedná o německou verzi němčiny. To, že text vznikl právě v Bavorsku (a ne v jiné spolkové zemi), nemá na jazyk žádný velký vliv – v textu je využito němčiny bez dialektového zabarvení.

Místo pro překlad bude jiné. Místo vzniku překladu je Česká republika. Ze změny místa vyplývá změna presupozic, které můžeme od recipienta očekávat.

Místo vzniku má na text vliv a je zjevný v citacích, které Heinrich a Jonas Bedford-Strohm uvádějí (např. citace z Žebrácké opery od Bertolta Brechta nebo citace bývalé předsedkyně Rady Evangelické církve v Německu Margot Käßmannové). Jelikož se jedná o konkrétní citace, které jsou v textu dále rozebírány, není namístě snažit se je substituovat citacemi, které by byly pro cílovou kulturu přirozenější. Ačkoli má být překlad funkční, cílový recipient ví, že čte překlad, ví, že původními autory textu jsou dva Němci, Jonas a Heinrich Bedford-Strohm, a proto i očekává, že jsou vázáni na německou kulturu. V jiných případech, totiž v případech,

---

² <http://www.samuelcz.com/>

³ <http://www.navrat.cz/>

⁴ <http://www.vira.cz/>

kdy je znalostí německé kultury využito k poukázání na něco všeobecného, je třeba využít substituce nebo generalizace. Tak tomu např. je, když Jonas Bedford-Strohm jmenuje encyklopedii *Brockhaus Enzyklopädie* jako symbol pro sečtěllost.

3.1.1.6. Čas vzniku textu

Kniha byla vydaná roku 2013, napsaná během roku 2012. Časový odstup mezi originálem a překladem je pět let. Přesto v důsledku časového posunu nevznikají při překladu velké potíže, protože originál není příliš vázaný na čas vzniku, neoperuje ve velké míře se znalostmi recipienta vázanými na čas, ve kterém se pohybuje. Na některých místech autoři přece jen na své současné dění odkazují (to je zjevné i z použití časových adverbíí jako *jetzt, im Moment*). Přesto časové odkazy nejsou tak podstatné a není třeba text aktualizovat, jelikož jde jen o příklady a čas, ve kterém se jednotlivé příklady odehrály, není podstatný. Argumentem pro neaktualizování může být i fakt, že už i při vydání knihy se u uvedených příkladů jednalo o až rok staré informace.

3.1.1.7. Důvod vzniku textu

Kniha nebyla napsaná k nějaké zvláštní příležitosti. Vznik knihy inicioval Jonas Bedford-Strohm. Se svým otcem Heinrichem už od mala rád diskutoval nad otázkami víry. U svých vrstevníků postřehl, že jim dělá potíže otevřeně mluvit o tématech jako víra, Bůh nebo smrt. Proto si přál, aby se jeho rozhovory s otcem mohly dostat k široké veřejnosti a aby mohly u jeho vrstevníků podnítit diskuze o tématech, které každého nějakým způsobem zajímají, ale o kterých se přesto málokdy otevřeně hovoří.

3.1.1.8. Funkce a styl textu

Podle Jakobsonova rozdělení funkcí (Jakobson 1995: 78–82) v textu dominuje funkce referenční a konativní. Kniha má předně informovat čtenáře o křesťanském pohledu na jednotlivá témata. V textu jsou vysvětleny součásti křesťanské nauky, jako např. víra v Boží trojjednost, a interpretovány některé biblické verše. Funkce konativní je zastoupena tím, že text má recipienty přivést k zamyšlení, možná i přehodnocení vlastních názorů. Autoři knihy používají jasnou a logickou argumentaci, operují s fakty a čísly. Z této argumentace vyplyne závěrečná teze, *facit*. Čtenář by se měl vžít do myšlenkových pochodů autorů, pochopit argumentaci, sám se nad tématem zamyslet a následně o něm diskutovat s lidmi ve svém okolí.

Mimo výše zmíněných funkcí je v textu velmi důležitá funkce emotivní. Autoři často vyjadřují svůj vlastní názor (v teologii a při interpretaci Bible jde koneckonců vždy do určité míry o

subjektivní výklad) a explicitně projevují, že jde o jejich osobní mínění. Dále popisují zážitky a prožitky ze svého života.

Text se nedá naprosto jednoznačně zařadit k jednomu funkčnímu stylu – nese rysy více stylů. Šel by zařadit k populárně-naučnému stylu. V textu jsou rozebíraná témata z oblasti teologie, teologické problémy jsou však vysvětlovány zjednodušeně s ohledem na fakt, že očekávaný čtenář je čtenář – laik. Text není po odborné stránce komplikovaný, autoři neužívají v přehnané míře odborných termínů, případně použité odborné termíny vysvětlují.

Text nese také rysy prostěsdělovacího stylu – jde o běžný rozhovor otce se synem, který sice je do jisté míry připravený, ale z části také spontánní (otázky Jonas Bedford-Strohm připravil předem, odpovědi a přesný vývoj rozhovoru byl spontánní). K přiřazení k prostěsdělovacímu stylu přispívá i občasné používání hovorových výrazů jako *okey* nebo *Kneipenschluss*. V textu se často vyskytují i deiktické prostředky – časté je především používání ukazovacího zájmena *diese*.

Eroms (2008: 133–135) vyčleňuje jako samostatný funkční styl styl sakrální. Překládaný text hojně obsahuje citace Bible a výklad biblických veršů. Tím se text podobá liturgickým textům a můžeme jej proto zařadit ke stylu sakrálních textů.

3.1.2. Vnitrotextové faktory

3.1.2.1. Téma a obsah

Tématem celé knihy *Wer's glaubt, wird selig* je víra a vše, co k ní náleží. Mohli bychom říci, že téma knihy je hypertématem překládaných kapitol – kapitoly jsou jednotlivými otázkami víry. Ve všech kapitolách knihy je téma kapitoly explicitně vyřčeno v nadpisu. Tak je tomu i u překládaných kapitol.

První překládaná kapitola nese název *Glück*. Jejím tématem je tedy štěstí. Autoři se v ní snaží zodpovědět, co to štěstí je a čím je způsobené, resp. co je pro štěstí důležité a kdo je šťastný. Rozebírají, jakou roli hraje u štěstí blahobyt a sociální nerovnost. Druhá kapitola má titul *Gott*. Zabývá se otázkou Boží existence a její dokazatelnosti, vysvětluje Boží trojjedinost. Autoři v ní představují své osobní zkušenosti ze vztahu s Bohem, objasňují vztah Boha a svobody a význam zmrtvýchvstání Ježíše. Obě dvě kapitoly na sobě nejsou přímo závislé, každá má své vlastní téma a funguje v podstatě i samostatně jako koherentní text. Přesto kapitoly spojuje společné hypertéma.

3.1.2.2. Presupožice

Jak už bylo uvedeno u kapitoly *Přijemce*, autoři předpokládají u recipienta všeobecné znalosti německé kultury a orientaci v základních církevních institucích v Německu. Předpokládají například, že čtenář ví, jakou instituci označuje zkratka EKD (Evangelische Kirche in Deutschland – Evangelická církev v Německu), a že alespoň někteří recipienti budou vědět o řeči bývalé předsedkyně Rady Evangelické církve v Německu, kterou pronesla při svém odstoupení – proto v textu stojí *in ihrer berühmten Rücktrittsrede* (O, ř. 975). Předpoklad znalosti německé kultury se odráží např. při odkazu na encyklopedii Brockhaus (O, ř. 32).

Jelikož je kniha určená především mladým lidem, není překvapující, že autoři očekávají u čtenářů znalosti trendů – mluví o fair trade kávě od Starbucksu nebo o Hvězdných válkách.

Pro porozumění textu je také třeba přibližná orientace ve světovém dění a minimálně základní znalosti křesťanství a Bible. Kdo by neznal názvy jednotlivých knih Bible, asi by nepocítil humornost následujícího vyjádření:

„Ein bisschen Lukasevangelium, ein bisschen Paulusbrief, ein bisschen Altes Testament, dann ordentlich schütteln, und es kommt das Glück heraus.“ – O, ř. 95–98

Předpoklad znalosti světového dění je znát v části textu, ve které se autoři baví o situaci v Jihoafrické republice (O, ř. 451–507). Používají termíny jako *Apartheid* a *Township*, aniž by je vysvětlovali.

3.1.2.3. Výstavba a členění textu

Kniha *Wer's glaubt, wird selig* se skládá z osmi očíslovaných kapitol, předmluvy a závěru. Každá kapitola se zabývá jedním tématem. Kapitoly na sebe přímo nenavazují. Překládaný text tvoří předmluva a první dvě kapitoly. V každé kapitole se střídají repliky Jonase a repliky Heinricha Bedford-Strohma. Jsou rozeznatelné již na první pohled – pro promluvy Jonase je použito jiné písmo než pro promluvy Heinricha. Repliky se dále člení na jednotlivé odstavce.

Do textu jsou v hojné míře začleněny citace. Jedná se především o verše z Bible. Citace jsou vždy označené uvozovkami.

3.1.2.4. Nonverbální elementy

Překládaný text je napsán černým písmem na bílém podkladě. Pro nadpisy kapitol je použito většího, tučně zvýrazněného písma. Jak již bylo řečeno výše, promluvy Jonase a Heinricha jsou rozlišeny různým typem písma, proto je snadné se v textu orientovat a poznat, který z nich mluví. Na začátku každé kapitoly je u první promluvy Jonase napsáno šedým velkým písmem

(zarovnaným doprava) jeho celé jméno, stejně tak u první promluvy Heinricha jeho jméno. V celé knize nejsou žádné obrázky, i přebal knihy má jednodušou barvu.

Žádný z výše uvedených jevů není typický výhradně pro výchozí kulturu. Při překladu jsem formátování písma zanechala podobné jako u originálu, pro promluvy Jonase a Heinricha jsem také použila různých typů písma.

3.1.2.5. Lexikum

Text je psaný převážně současnou spisovnou němčinou, přesto nese rysy hovorovosti – objevují se v něm neformální a hovorové výrazy (*Kneipenschluss, okay, Seitensprung, kaputt gehen*). Příznačné je také časté použití partikulí (např. *denn, eben, wohl*). V textu se vyskytují anglické výrazy, anglické názvy nebo kompozita, ve kterých alespoň jeden komponent pochází z angličtiny (*Lifestyle-Kombi, Starwars-Filme, To-do-List, Powerfrauen, Fairtrade-Kaffee-Kampagne*). V textu si lze povšimnout častého užití deiktických výrazů, které odkazují na fakta dříve zmíněná – jde především o určitý člen a o ukazovací zájmeno *dieser* (a jeho podoby v ostatních rodech). Všechny výše zmíněné lexikální jevy přispívají k přiřazení textu k prostěsdělovacímu stylu.

V překládaných kapitolách se vyskytlo i několik termínů z oblasti teologie (*Trinitätslehre, polytheistische Gottesvorstellungen*). Z hlediska biblistiky by za termíny šlo považovat i dvě cizí slova, která jsou v textu vysvětlována – *makarios* a *shalom*. Skrze citace je text plný biblického jazyka.

V textu je užito několika zkratk (*PS, EKD, ANC*), přičemž jen jedna z nich je vysvětlena (*ANC – African National Congress*). Nápadné je i užití některých abstrakt v plurálu (*Ängste, Sehnsüchte, Intentionen*). Jazyk obou autorů je plný obrazných nebo idiomatických vyjádření (*Götterkosmos, Applaus spenden, den Verstand an der Garderobe abgeben*).

Z hlediska slovtvorby je pro text příznačné hojné užití kompozit. Nápadné je, že mnoho použitých kompozit je psáno se spojovníkem (*Vernunft-Argumentation, Antwort-Möglichkeiten, Starwars-Filme, Mutter-Erde-Spiritualität, EKD-Ratsvorsitzende*). U takového užití kompozit se stírá hranice mezi slovtvorbou a syntaxí – kompozita jsou vlastně parafrází explicitního vyjádření syntaktických vztahů.

3.1.2.6. Syntax

Text je z hlediska syntaxe velmi pestrý – na jedné straně stojí větné ekvivalenty, krátké a jednoduché odpovědi na otázky, na straně druhé dlouhá a složitá souvětí. Užití větných

ekvivalentů vyplývá z mluvené povahy textu, ze společného vědění obou komunikačních partnerů – oba vědí, o čem se mluví, jde také o znak koheze textu.

„Also: Glückliche Reise und alles Gute!“ – O, ř. 88

„Okay.“ – O, ř. 247

„Eine schwierige Frage und ein trauriges Beispiel.“ – O, ř. 349

„Warum?“ – O, ř. 543

Větné ekvivalenty jsou někdy připojeny pomocí dvojtečky k další větě.

„Themenwechsel: Mitunter ist es gar nicht einfach zu merken, dass man glücklich ist.“ – O, ř. 339

Jak již bylo výše řečeno, text je plný dlouhých a rozvětvených souvětí.

„Jeder, der schon mal erlebt hat, wie dicht menschliche Beziehungen werden, wenn Menschen sich im Leid gegenseitig beistehen, der weiß ganz genau, dass auch solche Zeiten zum Lebensglück beitragen können – wenn man einen ganzen Lebensbogen in den Blick nimmt.“ – O, ř. 303–307

U souvětí se v textu také někdy vyskytuje asyndetické spojení. V takovém použití jsou věty odděleny čárkou nebo dvojtečkou.

„Ich finde: Wir müssen uns erlauben zu träumen.“ – O, ř. 67–68

„Kann man im Umkehrschluss sagen: Wer nicht glaubt, wird auch nicht selig?“ – O, ř. 102–103

Text také obsahuje mnohé vsuvky a dovysvětlení. Ty jsou nejčastěji odděleny pomlčkami.

„Deswegen glaube ich, dass es auch ein Glück gibt, das einen ganzen Lebensbogen – gute und schlechte Zeiten – mit einschließen kann.“ – O, ř. 136–138

„[...] und ich widme es allen Forschern und Abenteurern, die – wie ich – das Universum des Glaubens erkunden wollen [...]“ – O, ř. 73–75

Vzhledem k tomu, že jde o rozhovor, je samozřejmé, že text obsahuje mnoho vět tázacích. Nalezneme jak krátké a stručné otázky:

„Stimmt das?“ – O, ř. 92,

„Kann das nicht zynisch wirken?“ – O, ř. 314,

tak dlouhé, rozvinuté otázky.

„Ist es nicht interessant, dass alle Welt von Glück spricht, sich nach Lebensglück seht, dass aber Glück als Entscheidungskriterium in der Politik zum Beispiel kaum eine Rolle spielt?“ – O, ř. 397–399

„Wie gehen wir mit den Erfahrungen um, in denen ganz klar ist, dass wir nicht die Handelnde sind, sondern mit Dingen umgehen müssen, die wir nicht oder nur bedingt beeinflussen können?“ – O, ř. 738–742

Často je v textu užito několikanásobného větného členu.

„Aus einer christlichen Perspektive sind **das Hochgefühl, der Genuss und auch die Liebe** ein Geschenk Gottes.“ – O, ř. 130–132

Na některých místech jsou vícenásobné větné členy vyčleněny do samostatné věty, resp. větného ekvivalentu. Mimoto je u níže uvedeného příkladu použito nespisovné enklize předložky *vor* a určitého členu *dem*. Oba dva jevy – vyčleňování částí věty i nespisovná enklize – opět dokazují, že se text místy blíží koncepční mluvenosti (srov. Koch 1985).

„Am Lagerfeuer nach dem dritten Bier. Am Tresen kurz vor Kneipenschluss. Beim Warten auf den Einlass **vorm** Konzert. In der Garderobenschlange auf einer Party.“ – O, ř. 4–7

Velmi časté jsou ve výchozím textu konstrukce se zájmenem *man*.

„Aber ich bin in der Tat der Meinung, dass **man** anhand von vielen Einzelaspekten zeigen kann, dass Glaube ein erfülltes Leben ermöglicht.“ – O, ř. 98–101

„Wie erklärt **man** das Leuten, die dauerhaft Leid ausgesetzt sind durch Umstände, die sie selbst gar nicht beeinflussen können?“ – O, ř. 314–316

3.1.2.7. *Suprasegmentální elementy*

Text knihy byl v první fázi textem mluveným. Proto je zvuková stránka textu velmi důležitá a nalezneme v něm četné prvky, které zvukovou stránku naznačují. V textu se pro značení intonace hojně užívá interpunkčních znamének jako je pomlčka, dvojtečka a čárka. Pomlčkami

jsou v textu často odděleny i vsuvky. Jelikož se jedná o rozhovor, obsahuje text celou řadu otázek – jejich intonaci značí otazník.

V textu je velmi často užitá kurzíva (celkem čtrnáctkrát). Ve většině případů značí zdůraznění, často výraz v kurzívě stojí v kontrastu k jinému výrazu.

„Aus der Dankbarkeit für das, was wir *jetzt* haben, zu leben und nicht erst nachzutrauen, was wir verlieren [...]“ – O, ř. 360–361

„Gott liebt *alle* Menschen und nicht nur Christen.“ – O, ř. 761–762

Ve dvou případech má kurzíva metajazykovou funkci – značí cizí slovo, které je vysvětlováno.

„Das Wort *makarios*, das im Original für selig steht, kann man auch mit glücklich übersetzen.“ – O, ř. 210–212

„In heilen Beziehungen mit meinen Mitmenschen leben und genug zum Leben haben – das ist für mich *shalom*.“ – O, ř. 554–555

Některá slova jsou také označena uvozovkami. Značí se nimi určitá distance od výrazu, někdy je ze slova v uvozovkách cítit téměř až ironický tón.

„So »intelligent« und ausgereift ein Algorithmus sein kann, eine Maschine kann deswegen nie etwas sein, an das ich mich anschließen möchte.“ – O, ř. 270–272

„Ich würde nicht versuchen, eine »Erklärung« zu finden.“ – O, ř. 317

3.2. Překladatelská metoda a postupy

Před samotným překladem by si překladatel měl zvolit strategii, podle které bude postupovat. Jiří Levý (2012: 82) popisuje napětí mezi dvojitou normou překladu: normou věrnosti (reprodukční) a normou volnosti (estetickou). Překladatel musí najít takový poměr mezi oběma normami, aby překlad v cílové kultuře a v cílové komunikační situaci mohl dobře fungovat. Ač jsem se snažila držet normy věrnosti, na mnohých místech v textu jsem se musela přiklonit k normě volnosti – především při užití obrazných vyjádření.

Důležitou roli hraje, má-li být překlad dokumentární, tedy má-li dokládat výchozí komunikační situaci, nebo instrumentální – to by znamenalo, že vzniká pro novou komunikační situaci. V mém případě se jedná o překlad instrumentální – vzniká nová komunikační situace, a sice mezi autory originálu a česky mluvícími příjemci. Překlad musí zachovat invariantní jádro

originálu (Popovič 1975: 19) a splnit svou funkci. Ta je stejná jako funkce originálu – text má čtenáře o problematice informovat a pohnout k tomu, aby v rozhovorech, které jsou v knize započaty, pokračovali se svými přáteli a blízkými.

Podle Levého (2012: 50) se překladatelský proces skládá ze tří částí: pochopení předlohy, interpretace předlohy a její přestylování. Nejspíše právě proto, že jde o text z oblasti teologie, nechává překládaný text na mnohých místech prostor pro vlastní interpretaci. Na některých místech je možná interpretace dvěma různými způsoby. Při překladu jsem se musela podle kontextu a smyslu rozhodnout pro jednu interpretaci a podle toho předlohu přestylovat.

3.3. Překladatelské problémy a jejich řešení

Z rozlišení dvou jazykových systémů (češtiny a němčiny) vyplývají problémy v místech, kde si oba jazykové systémy neodpovídají jedna ku jedné, tedy kde pro překládanou jazykovou skutečnost neexistuje v cílovém jazyce ekvivalent, který by plně odpovídal výchozímu jazyku. Takové problémy nastávají na lexikální, morfologické i syntaktické rovině.

3.3.1. Lexikální rovina

3.3.1.1. Výraz „*Erfahrung*“

V obou překládaných kapitolách se hojně užívá slovo *Erfahrung*. V německo-českém slovníku Lingea⁵ je jako ekvivalent uvedeno jen slovo *zkušenost*. Stejně tak tomu je i v Siebenscheinovu Německo-českém slovníku (1970: 422). Z kontextů, ve kterých je slovo *Erfahrung* v textu použito, je zřejmé, že se ne vždy jedná o skutečnost, kterou vyjadřuje české slovo *zkušenost*. *Erfahrung* je derivátem ze slovesa *erfahren*. Slovníkovým ekvivalentem⁶ tohoto slovesa je také *zakusit* a *zažít*. Vycházejíc z tohoto ekvivalentu jsem se na některých místech rozhodla slovo *Erfahrung* přeložit jako *prožitek*.

„Krankheiten können zum Beispiel extreme **Erfahrungen** von Ohnmacht sein.“ – O, ř. 178–179

„Například nemoci mohou být extrémními **prožitky** bezmoci.“ – P, ř. 98

Několikrát jsem pro přenesení významu substantiva *Erfahrung* použila v češtině slovesa.

⁵ <https://slovníky.lingea.cz/nemecko-cesky/Erfahrung>

⁶ srov. <https://slovníky.lingea.cz/nemecko-cesky/erfahren>

„Dass dieser Jesus von Nazareth von Menschen ans Kreuz genagelt wird, also Gewalt erfährt und die tiefsten Tiefen der menschlichen **Erfahrung** selbst erleidet [...]“ – O, ř. 951–953

„Ježíš Nazaretský je lidmi přibyt na kříž, zažívá tedy násilí a sám vytrpí nejhlubší hlubiny toho, co může člověk **prožít**.“ – P, ř. 507

V některých užitích slovo *Erfahrung* bylo významově téměř vyprázdněné, a proto jsem se rozhodla jej v překladu úplně vynechat.

„Was den Vielgötterglauben angeht: Polytheistische Gottesvorstellungen können eine entscheidende Erfahrung des christlichen Gottesglaubens so nicht erfassen – die **Erfahrung** nämlich, dass sich Gott uns Menschen in Jesus Christus verbindlich zu erkennen gegeben hat.“ – O, ř. 938–943

„A co se týče mnohobožství, polyteistické představy Boha nemohou postihnout jednu důležitou součást křesťanské víry – totiž že se nám lidem Bůh laskavě dal skrze Ježíše Krista poznat.“ – P, ř. 500–502

3.3.1.2. Výraz „Nonne“

V jednom úseku autoři hovoří o zbožnosti a řádových sestrách. Používají výraz *Nonne*. Tento lexém lze do češtiny přeložit následujícími výrazy: *jeptiška* nebo *řádová sestra*. Rozhodla jsem se ve všech krom jednoho výskytu užít slova *jeptiška*. Jsem si vědoma toho, že někteří recipienti by slovo *jeptiška* mohli pociťovat jako hanlivé. Dozajista tento výraz může být použit hanlivě, jsem však přesvědčena, že expresivita slova *jeptiška* není inherentní, ale vždy vyplývá z kontextu⁷. Dále považuji za pravděpodobnější, že by se v mluvené řeči použilo výrazu *jeptiška* (protože je jednoslovné). Myslím, že ve větách, ve kterých je tento výraz použit, nepůsobí rušivě. Níže uvedené příklady v sobě navíc nesou jistou míru expresivity, první příklad možná i nádech hanlivosti:

„„Fromm«, das klingt nach einer spießigen, tadelnden alten **Nonne**.“ – O, ř. 853–854

„Když se řekne zbožnost, představím si maloměšťáckou, mravokárnou starou **jeptišku**.“ – P, ř. 455

„Auf die **Nonnen** lasse ich aber nichts kommen.“ – O, ř. 867

---

⁷ srov. http://www.rozhlas.cz/cesky/jakspravne/_zprava/jeptiska-zajima-vas-puvod-tohoto-slova--1586158

„Na **jeptišky** ale nedám dopustit.“ – P, ř. 462

3.3.1.3. *Nespisovné výrazy*

V překládaném textu je občas použito nespisovných výrazů. To vychází jednak z faktu, že jde o běžný rozhovor syna s otcem, který měl prvotně mluvenou podobu, a také z toho, že primární cílovou skupinou jsou mladí lidé.

Pro přeložení nespisovných výrazů jsem se v češtině snažila najít slova ze stejné stylistické roviny.

„Am Tresen kurz vor **Kneipenschluss**.“ – O, ř. 5

„Na baru v hospodě krátce před **zavíračkou**.“ – P, ř. 3

„**Okay**.“ – O, ř. 247

„**Ok**.“ – P, ř. 134

„Und dann entsteht aus der Sehnsucht nach Abwechslung oder Selbstwertproblemen oder was auch immer ein **Seitensprung**.“ – O, ř. 343–345

„A pak kvůli touze po změně, problémům se sebedůvěrou nebo kvůli čemukoliv **zahne**.“ – P, ř. 181–182

3.3.1.4. *Partikule*

Z mluvené povahy textu vyplývá hojné použití partikulí, a to především modálních. Němčina je jazyk, který je na částice bohatý. I když čeština v mnohých případech má pro německé částice ekvivalenty, nutno říct, že v němčině je částic užíváno hojněji: „Především je třeba vzít na vědomí, že užití částice je v mnoha případech obvyklé (a někdy dokonce noremní) pouze v němčině.“ (Štícha 2003: 47.) Ve většině případů jsem v češtině použila ekvivalentní částici, v některých případech jsem částici vypustila nebo její význam vyjádřila jinými jazykovými prostředky.

Uvedu několik příkladů, ve kterých jsem pro německou partikuli našla v češtině ekvivalentní partikuli.

„Die Beziehung zu anderen Menschen ist uns **eben** nicht egal.“ – O, ř. 524–525

„**Taky že** nám vztah k ostatním lidem není lhostejný.“ – P, ř. 279

„Wo liegt **denn** der Mehrwert der christlichen Perspektive [...]?“ – O, ř. 183

„A jakou přidanou hodnotu má křesťanská perspektiva [...]?“ – P, ř. 101

V jednom případě se v otázce vyskytla partikule *wohl*. Vyjadřuje udivení, mluvčí očekává, že adresát udivení dekóduje a odpoví tak, že mluvčího ujistí, že se nemýlí v tom, co říká. Proto jsem pro překlad použila tázacího zájmena *cožpak*, které nese stejný modální význam.

„Stimmt es **wohl** nicht?“ – O, ř. 978

„**Cožpak** to není pravda?“ – P, ř. 521

Ve dvou případech jsem modální význam německých částic vyjádřila pomocí kondicionálu.

„Wer will **schon** fromm sein?“ – O, ř. 852

„Kdo **by** **chtěl** být zbožný?“ – P, ř. 454

„Gesetzt den Fall, es gäbe ein Gott, ist er dann **eigentlich** beleidigt, wenn ich nicht an ihn glaube?“ – O, ř. 759–760

„Kdyby Bůh byl, **byl by** uražený, **kdybych** v něj nevěřil?“ – P, ř. 406

V jednom případě jsem pro přeložení částice *wohl* použila adjektiva *zjevně*, které vyjadřuje stejný postoj mluvčího ke sdělovanému obsahu.

„Aber offen darüber zu reden können **wohl** die wenigsten von uns.“ – O, ř. 729–730

„Ale mluvit o tom otevřeně umí **zjevně** jen málokdo z nás.“ – P, ř. 390

Považuji za legitimní a správné řešení, v některých případech partikule při překladu vynechat. Vycházím z výše zmíněného faktu, že jsou případy, ve kterých je pro němčinu užití partikulí obvyklé, pro češtinu ale nikoli. Jistě by byla chyba, partikule zcela přehlížet, ale vědomé rozhodnutí se pro vynechání partikule má své odůvodnění. V některých případech bylo v originále použito několik partikulí v krátkém úseku nebo dokonce v jedné větě. Takové nahromadění částic by v češtině působilo nepřirozeně. Některé české věty bez částic mohou mít stejný modální nádech jako německé věty s částicemi. Uvedu a rozeberu příklad, ve kterém jsem se rozhodla částici v překladu vynechat.

„Schon das Wort Mehrwert setzt **doch** eine Zweckorientierung voraus.“ – O, ř. 186–187

„Už jen slovo přidaná hodnota předpokládá orientaci na účel.“ – P, ř. 103

Bez pochyb by do uvedené české věty šla vložit partikule *přece*. Ve větě je ale použito už zdůrazňovací částice *už jen*. Částice *doch* posiluje význam věty a vyjadřuje, že mluvčí předpokládá, že obsah sdělení je něčím zřejmým. Myslím, že česká věta to vyjadřuje sama o sobě. Velkou roli by v české větě při mluvení hrála i intonace.

3.3.1.5. *Anglické výrazy*

Text obsahuje několik výrazů přejatých z angličtiny. Nejčastěji se jedná o anglické komponenty v kompozitech. Mnohdy jde o názvy. Ve třech z šesti případů jsem v češtině také použila anglický výraz. Ve dvou případech šlo o názvy, které jsou v češtině zažitě ve své anglické podobě – *fair trade* (P, ř. 22, oficiální název ochranné známky) a *Star Wars* (P, ř. 482). U slova *fair trade*, které je v překladu použito jako atribut (*s kampaní Starbucksu na fair trade kávu* – P, ř. 22), by se dalo uvažovat o použití adjektiva *fairtradový*, jehož použití je také doložitelné. Takové adjektivum by bylo pro češtinu přirozenější z hlediska morfolgie. Přesto jsem se rozhodla pro použití nesklonného *fair trade* v anteponované pozici. Možná to není pro češtinu nejpřirozenější vyjádření, v mluvené řeči to ale u přejímek z angličtiny je častý jev.

Při překladu výrazu *Starwars-Filme* (O, ř. 906) jsem se rozhodla použít původní název *Star Wars* (P, ř. 482) namísto českého překladu *Hvězdné války*. V současné době se k českým divákům tyto filmy dostávají ještě dříve, než existuje český překlad, proto se i v češtině stále častěji používá anglického názvu *Star Wars*. Mé rozhodnutí podporuje i fakt, že v novějších dílech *Star Wars* se první část názvu ponechává v angličtině⁸.

V jednom případě anglický výraz označoval typ auta: *Lifestyle-Kombi* (O, ř. 40). Pro překlad tohoto výrazu jsem použila hovorové substantivum *kombík* (P, ř. 23). Celá předmluva, ve které je tento výraz použit, je napsána uvolněnějším, hovorovějším stylem (hovorovost doprovází celý text, předmluvu ale ve zvýšené míře). Účelem předmluvy je oslovit a zaujmout čtenáře, užívání nespisovných výrazů v ní má tedy své oprávnění.

Potíže při překladu působilo slovo *Powerfrauen* (O, ř. 870). Heinrich Bedford-Strohm ho použije v replice, ve které se zastává řádových sester. Chápu to jako připodobnění řádových sester k superhrdinům. Proto jsem v překladu použila výrazu *superženy* (P, ř. 463), ze kterého je aluze na superhrdiny jasná.

---

⁸ viz např. *Star Wars: Poslední z Jediů*, <https://www.csfd.cz/film/331937-star-wars-posledni-z-jediu/prehled/>

3.3.1.6. Zkratky

V textu jsou použity tři zkratky: *PS*, *EKD* a *ANC*. *PS* (O, ř. 42) je zkratka jednotky *Pferdestäre*. Této jednotce se v češtině říká *koňská síla* nebo *kůň*. Jak v německém, tak v českém prostředí nejde o standardně používanou jednotku – v obou zemích se pro označení výkonu užívá jednotky watt (W) a kilowatt (kW), na všech oficiálních stránkách německých a českých automobilek nalezneme výkon aut vždy vyjádřený v kilowattech. Jednotka *kůň* se používá v hovorových textech. I v češtině existuje zkratka pro koňskou sílu (*k* nebo *ks*). Přesto jsem se rozhodla raději použít slovo *kůň* (P, ř. 24) – slovo je samo o sobě (na rozdíl od německého *Pferdestärke*) krátké a bylo by nepravděpodobné, že by jej český mluvčí ještě zkracoval.

Zkratka *EKD* (O, ř. 974) je zkratka organizace *Evangelische Kirche in Deutschland*. Autoři textu předpokládají, že čtenáři zkratku znají a že jí rozumí. To u cílového recipienta očekávat nemůžeme. Proto jsem pro překlad použila celý název organizace, totiž *Evangelická církev v Německu* (P, ř. 519). Překlad názvu jsem přejala z webových stránek ČCE (Českobratrské církve evangelické)⁹.

Zkratka *ANC* je uvedena v závorce po jmenování celého názvu. V překladu jsem stejně, jako to bylo v originále, zkratku názvu v závorce uvedla a dále ji v textu užívala.

„Die harte Form des Kapitalismus, die *African National Congress (ANC)* in Südafrika vertritt [...]“ – O, ř. 488–490

„Těžká forma kapitalismu, kterou zastává *Africký národní kongres (ANC)* v Jihoafrické republice [...]“ – P, ř. 259–260

3.3.1.7. Termíny

Jak již bylo výše zmíněno, text obsahuje několik termínů z oblasti teologie. Termíny často pochází z cizích slov (v teologii především z řečtiny a latiny). U některých jsem použila ekvivalentní termín v češtině:

„Dieser Näherungsversuch lebt davon, dass man sich die biblischen Texte immer wieder ans Herz gehen lässt, dass man durch das Singen sein Herz öffnet, dass man im Gottesdienst der **Liturgie** und der Predigt zuhört.“ – O, ř. 815–818

---

⁹ <https://www.e-cirkev.cz/clanek/6214-Partnerske-cirkve/index.htm>

„Tento pokus o sblížení žije z toho, že si stále znovu biblické texty připouštíme k srdci, že zpěvem otevíráme svá srdce, že na bohoslužbě nasloucháme **liturgii** a kázání.“ – P, ř. 434–446

V jednom případě jsem termín pocházející z cizího jazyka přeložila českým výrazem:

„Warum hat das Christentum einen einzigen Gott, aber dann, der **Trinitätslehre** folgend, doch irgendwie drei Götter?“ – O, ř. 933–935

„Jak to, že křesťanství má jediného Boha, ale pak podle **učení o svaté Trojici** přece jen nějakým způsobem tři Bohy?“ – P, ř. 497–498

3.3.1.8. *Kompozita*

Výchozí text obsahuje mnoho kompozit. Kompozita jsou pro němčinu typičtější než pro češtinu. Pro jejich překlad jsem použila:

a) přívlastku neshodného, především připojeného předložkovou vazbou

„Es ist eine Art **Mutter-Erde-Spiritualität**.“ – O, ř. 905

„Je to jistý druh **víry v Matku Zemi**.“ – P, ř. 481

„Insofern ist der Konflikt, in den Abraham gebracht wird, Ausdruck einer bestimmten **Gottese Erfahrung**.“ – O, ř. 838–840

„V tomto smyslu je konflikt, do kterého se Abraham dostává, výrazem určité **zkušenosti s Bohem**.“ – P, ř. 446–447

b) přívlastku shodného

„Gleichzeitig leben wir nicht nur aus dem **Augenblicksglück**.“ – O, ř. 133

„Zároveň nežijeme jen z **chvilkového štěstí**.“ – P, ř. 74

„Da gibt es zwei **Antwort-Möglichkeiten**.“ – O, ř. 786

„Jsou dvě **možné odpovědi**.“ – P, ř. 420

c) kompozita

„Du müsstest einmal echte Nonnen von heute kennen lernen, dann wärst du wahrscheinlich überrascht, wie viele **Powerfrauen** unter ihnen sind.“ – O, ř. 868–870

„Musel bys nejdřív poznat opravdové jeptišky dnešní doby, pak bys byl nejspíš překvapený, jaké *superženy* mezi nimi jsou.“ – P, ř. 462–463

d) vedlejší věty přívlastkové

„Wo liegt denn der Mehrwert der christlichen Perspektive im Vergleich zur **Glücksratgeber-literatur** oder der wissenschaftlichen Glücksforschung?“ – O, ř. 183–185

„A jakou přidanou hodnotu má křesťanská perspektiva ve srovnání s **literaturou o tom, jak být šťastný**, nebo s vědeckým výzkumem štěstí?“ – P, ř. 101–102

3.3.2. Morfologická rovina

3.3.2.1. Konstrukce se zájmenem „man“

Věty se zájmenem *man* zamlčují agens, který není znám nebo je irelevantní. Mohou vyjadřovat všeobecnou platnost sdělení (srov. Helbig/Buscha 2013: 232). V češtině pro neurčité zájmeno *man* neexistuje přesný ekvivalent.

Často z kontextu bylo patrné, že autor zájmenem *man* myslí „já a ostatní“. Je tomu tak například v předmluvě, ve které Jonas Bedford-Strohm mluví o sobě a svých vrstevnících. Nejčastěji jsem proto v překladu použila 1. osoby množného čísla:

„Wenn die Fassade verschwindet, wenn die Zunge sich löst, wenn **man** sich unbeobachtet fühlt, dann fängt **man** gelegentlich doch an, über Themen zu reden, die sonst in unserer Alltagswelt sonst keine Rolle spielen: [...]“ – O, ř. 7–11

„Když odložíme masky, když se nám rozváže jazyk, když **se cítíme** být nepozorováni, tak přece jen příležitostně **začneme** mluvit o tématech, která jinak v našem každodenním životě nehrají žádnou roli: [...]“ – P, ř. 4–6

„Es ist nicht leicht, einfach so an Gott zu glauben, wenn **man** überall zum kritischen Nachfragen und zur skeptischen Distanz erzogen wird.“ – O, ř. 613–615

„Není jednoduché jen tak věřit v Boha, když **jsme** ze všech stran vedeni ke kritickým otázkám a skeptické distanci.“ – P, ř. 327

Často jsem při překladu použila podstatného jména *člověk*. Autor vedle zájmena *man* užívá i substantiva *Mensch*. Vzhledem k tematice můžeme použití tohoto substantiva chápat jako vyjádření vztahu, potažmo kontrastu mezi Bohem a člověkem.

„**Man** kann diese Erfahrung nicht erzwingen. **Man** kann sie auch nicht einfach durch Gebet herbeiführen.“ – O, ř. 596–597

„Tuhle zkušenost **člověk** nemůže vynutit. Nemůže ji ani jednoduše vyvolat modlitbou.“ – P, ř. 317–318

V několika případech jsem také použila neurčitého zájmena *někdo*:

„Wenn **man** also denkt, **man** hätte Gott bewiesen, kann **man** bei Verwendung seines Verstandes sicher sein, dass es nicht Gott ist, den **man** bewiesen hat.“ – O, ř. 610–612

„Jestli si tedy **někdo** myslí, že Boha dokázal, může si být za použití rozumu jistý, že to není Bůh, koho dokázal.“ – P, ř. 325–326

V jednom případě s větnou negací jsem použila záporného zájmena *nikdo*:

„**Man** kann doch unreligiösen oder gerade auch christentumkritischen Menschen nicht übelnehmen, dass sie angesichts eines solchen Textes den Glauben als naiv und widergelegt empfinden.“ – O, ř. 683–686

„**Nikdo** nevěřícím lidem nebo právě také těm, kteří jsou ke křesťanství kritičtí, nemůže zazlívát, že vzhledem k takovému textu považují víru za naivní a vyvrácenou.“ – P, ř. 365–367

Párkrát jsem také použila výrazu *jeden*.

„Bei all diesen Themen wird **einem** die Beziehung von Glück, gesellschaftlichem Zusammenhalt und materiellen Dingen mit voller Wucht ins Gesicht getreten.“ – O, ř. 500–503

„U všech těchto témat je **jednomu** každý den v plné síle do tváře vmeten vztah mezi štěstím, společenskou solidaritou a materiálními věcmi.“ – P, ř. 266–267

V některých případech bylo možné využít modálního výrazu *dát se*:

„Gott kann **man** definitiv nicht beweisen [...]“ – O, ř. 604

„Bůh **se** v žádném případě dokázat **nedá** [...]“ – P, ř. 322

„Kann **man** im Umkehrschluss genauso sagen: Wer nicht glaubt, wird auch nicht selig?“ – O, ř. 102–103

„**Dá se** také stejně říci, že kdo naopak nevěří, tak spasen nebude?“ – P, ř. 58

3.3.2.2. *Neosobní vyjádření s formálním subjektem*

Zájmeno *es* může v němčině zastávat funkci formálního subjektu. Tento subjekt není konatelem děje, je lexikálně vyprázdněn a má pouze gramatickou funkci (srov. Helbig/Buscha 2013: 242). V originále se vyskytovalo mnoho konstrukcí s formálním subjektem. Při překladu do češtiny jsem vyjádření často přeformulovala tak, aby v pozici subjektu (i když často nevyjádřeného) mohl stát konatel děje.

„**Es gibt** allerdings immer wieder Erlebnisse, die darauf schließen lassen, dass auch wir nicht vollkommen religiös unmusikalisch sind.“ – O, ř. 2–4

„Stále ovšem **zažíváme** okamžiky, ze kterých se dá soudit, že ani my nejsme náboženstvím zcela nepolíbeni.“ – P, ř. 1–2

„Schöpfung in sieben Tagen, **heißt es**, sei vollkommener Blödsinn und von der Evolutionstheorie widerlegt.“ – O, ř. 687–688

„**Říkají**, že stvoření v sedmi dnech je naprostá hloupost a evoluční teorie ho vyvrátila.“ – P, ř. 367

„**Es gibt** in der Politik im Moment in der Tat eine spannende Entwicklung.“ – O, ř. 405–406

„**Politika se** právě **vyvíjí** skutečně napínavě.“ – P, ř. 215

3.3.2.3. *Konjunktiv I*

Ve dvou větách se v překládaném textu vyskytl konjunktiv *présens*. V prvním případě značí vedlejší větu přípustkovou. Pro překlad jsem použila spojky *at'*:

„[...] das ist für menschliche Beziehungen, **sei** es in der Ehe oder in der Familie, von zentraler Bedeutung.“ – O, ř. 362–363

„To je pro lidské vztahy nejdůležitější, **at'** už jde o manželství nebo o rodinu.“ – P, ř. 191–192

V druhém případě konjunktiv vyjadřuje nepřímou řeč. V české větě je fakt, že jde o nepřímou řeč, vyjádřen syntaktickou konstrukcí (použitím vedlejší věty), není tedy třeba vyjadřovat to explicitně nějakými lexikálními prostředky.

„Schöpfung in sieben Tagen, heißt es, **sei** vollkommener Blödsinn und von der Evolutionstheorie widerlegt.“ – O, ř. 687–688

„Říkají, že stvoření v sedmi dnech je naprostá hloupost a evoluční teorie ho vyvrátila.“ – P, ř. 367

3.3.3. Syntaktická rovina

3.3.3.1. *Větné ekvivalenty*

Jak již bylo výše řečeno, text obsahuje mnoho větných ekvivalentů. Ve většině případů jsem eliptičnost vyjádření ponechala, v některých případech jsem přidala predikát, aby vyjádření bylo plynulejší:

„**Eine ziemliche Herausforderung**, gerade wenn die Gesellschaft kaum darauf zu vertrauen scheint, dass wir unseren Weg selbst finden werden.“ – O, ř. 17–19

„**To je značná výzva**, právě když se zdá, že společnost stěží věří tomu, že svou cestu najdeme sami.“ – P, ř. 11

„Themenwechsel: [...]“ – O, ř. 339

„Změňme téma: [...]“ – P, ř. 180

„**Ein anderes Beispiel**: die Schöpfungsgeschichte.“ – O, ř. 683

„**Uvedu jiný příklad**, příběh o stvoření.“ – P, ř. 365

3.3.3.2. *Souvětí*

Text obsahuje v hojné míře dlouhá souvětí. U těchto souvětí často byla některá z vět rozdělena do dvou částí. Při překladu do češtiny jsem se snažila větu nerozdělovat, protože by to při čtení mohlo působit rušivě a nepřehledně.

„Ich sehe es als eine der größten Aufgaben für die Kirchen, **dass sie genau diese christliche Perspektive des Glücks**, das auf die Leidenden hört und das Leid nicht verdrängt, **in die Gesellschaft hineinbringen**, es immer wieder zur Sprache bringen und sich zum Anwalt einer Vision der Welt machen, in der alles vermeidbare Leid von Menschen ein Ende hat.“ – O, ř. 533–539

„Vidím jako jeden z největších úkolů církve, **aby do společnosti vnášela právě tuto křesťanskou perspektivu štěstí**, které slyší trpící a utrpení neignoruje, aby o tom stále

mluvila a aby obhajovala vizi světa, ve kterém má všechno odvratitelné utrpení lidí konce.“
– P, ř. 184–186

„Aus der Dankbarkeit leben bedeutet, **dass wir nicht erst**, wenn wir einen Menschen verlieren, **feststellen**, was wir an ihm oder ihr gehabt haben, und den vergebenen Möglichkeit nachtrauen.“ – O, ř. 356–359

„Žít z vděčnosti znamená, **že nejistíme**, čím vším nám člověk byl, teprve když ho ztratíme, a nemusíme truchlit kvůli zmařené šanci.“ – P, ř. 189–190

V posledním uvedeném příkladu se časové adverbium *erst* (*teprve*) přesunulo do vedlejší věty časové. Adverbium *erst* byl v němčině důvod, proč věta byla rozdělená – vedlejší věta časová se na adverbium vztahovala a musela tedy následovat bezprostředně po něm.

Některá dlouhá souvětí jsem se při překladu pro lepší přehlednost rozhodla rozdělit do více oddělených vět:

„Das ist eine ganz spannende Sache und nimmt vieles auf, was gerade aus dem Raum der Kirchen seit vielen Jahren gesagt worden ist, nämlich, dass zum Glück und Wohlstand eben nicht nur materieller Zuwachs zählt, sondern auch die Frage sozialer Gerechtigkeit, die Gleich- oder Ungleichheit, der Umgang mit der Natur, die Frage der Bildung, die Lebenschancen der Schwächsten – all das spielt für die Lebenszufriedenheit eine genauso große Rolle, wie der Zuwachs an materiellen Wohlstand.“ – O, ř. 422–431

„Je to napínavé, přejímají hodně toho, co se už po mnoho let říkalo právě v křesťanském prostředí. Totiž že ke štěstí a blahobytu společnosti není důležitý jen materiální nárůst, ale také otázka sociální spravedlnosti, rovnost a nerovnost, zacházení s přírodou, otázka vzdělání, životní možnosti těch nejslabších. To vše hraje pro životní spokojenost stejně tak velkou roli jako nárůst materiálního blahobytu.“ – P, ř. 223–228

„Aus der Dankbarkeit für das, was wir *jetzt* haben, zu leben und nicht erst dem nachzutrauen, was wir verlieren, das ist für menschliche Beziehung, sei es in der Ehe oder in der Familie, von zentraler Bedeutung.“ – O, ř. 360–363

„Žít z vděčnosti za to, co máme *ted'*, a netruchlit, až když to ztratíme. To je pro lidské vztahy nejdůležitější, ať už jde o manželství nebo rodinu.“ – P, ř. 190–192

V některých případech jsem změnila pořadí vět v souvětí. Šlo především o souvětí začínající vedlejší větou, která byla velmi vzdálená větě, ke které se vztahovala, protože je oddělovali další vedlejší věty.

„Wenn man in die Townships reingeht und sieht, dass die Regierung öffentliche Toiletten ohne Häuschen baut und die Menschen mit Handtüchern umwickelt aufs Klo gehen müssen, vergeht einem echt Hören und Sehen.“ – O, ř. 504–507

„Člověk opravdu nevěří svým očím a uším, když přijde do chudinských čtvrtí a vidí, že vláda postavila veřejné záchodky bez budky a lidé musí jít na záchod zahaleni v ručnicích.“ – P, ř. 268–270

3.3.3.3. *Vsuvky*

„Vsuvkou obvykle chápeme celek, který s danou větou významově souvisí jen velmi volně, není začleněn do gramatické stavby věty, do níž je vložen (není jejím větným členem), a proto je zpravidla oddělen čárkami z obou stran. Vsuvku je možné – často dokonce vhodnější – oddělovat pomlčkami.“¹⁰ Ve výchozím textu bylo nejčastěji k oddělení vsuvky využito čárek, v některých případech i pomlček. Při překladu jsem volila různá řešení, například oddělení vsuvky pomlčkami:

„[...] und ich widme es allen Forschern und Abenteurern, die – **wie ich** – das Universum des Glaubens erkunden wollen [...]“ – O, ř. 73–75

„[...] a věnuji ji všem badatelům a dobrodruhům, kteří – **jako já** – chtějí prozkoumat vesmír víry [...]“ – P, ř. 40–41

V jiných případech jsem vsuvku oddělila závorkami:

„Einigen Menschen hat dieser Leben verneinende Stil den Zugang zu Gott verschlossen, anstatt – **was ja eigentlich der Sinn sein sollte** – den Zugang zu Gott zu eröffnen.“ – O, ř. 876–879

„Některým lidem tento styl odmítající život uzavřel cestu k Bohu, místo toho, aby (**což vlastně měl být cíl**) cestu k Bohu otevřel.“ – P, ř. 467–468

V některých případech jsem vsuvku přesunula až na konec věty nebo ji dokonce vyčlenila do samostatné věty. Šlo především o velmi rozsáhlé vsuvky, které rozdělovali větu na dvě části.

---

¹⁰ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151#nadpis27>

„Man hat sogar in der Glücksforschung festgestellt, dass es oberhalb einer bestimmten Einkommensgrenze, **und diese Grenze liegt auch für Industrieländer bei einem erstaunlich geringen Pro-Kopf-Einkommen von 25 000 bis 35 000 Dollar im Jahr**, durch Einkommenszuwachs keinen Zuwachs an Lebenszufriedenheit mehr gibt.“ – O, ř. 432–437

„Ve výzkumu štěstí vědci dokonce zjistili, že překročí-li příjem určitou hranici a dále roste, životní spokojenost se už nezvětšuje. **Tato hranice leží i v průmyslových zemích překvapivě nízko – na příjmu od 25 000 do 35 000 dolarů za rok na hlavu.**“ – P, ř. 229–231

V jednom případě jsem vsuvku včlenila do věty:

„Abends am Lagerfeuer habe ich oft erlebt, dass nach ein paar Bierchen die Frage nach dem Sinn des Lebens aufkommt und – **damit verbunden** – die Frage nach Gott.“ – O, ř. 727–729

„Mnohokrát jsem večer u táboráku zažil, že se po pár pivech vynořila otázka života a **s ní spojená** otázka Boží existence.“ – P, ř. 389–390

3.3.3.4. *Aktuální členění větné*

Aktuální členění větné má vliv na slovosled ve větě – jádro informačního sdělení, tedy réma, se v češtině obvykle nachází na konci věty. V němčině je slovosled pevněji daný než v češtině, proto němčina s aktuálním větným členěním nemůže operovat v tak velké míře, jako čeština. Réma výpovědi v němčině stojí na konci věty jen tehdy, dovoluje-li to větný rámec (srov. Štícha 2003: 170). Z tohoto důvodu jsem v některých větách změnila slovosled.

„Trotzdem gibt es eine Welt außerhalb des Aquariums.“ – O, ř. 652

„Přesto svět za akvářkem existuje.“ – P, ř. 347

„Ich darf einfach von innen heraus in Freiheit leben.“ – O, ř. 891–892

„Smím prostě žít ve svobodě z vnitřního přesvědčení.“ – P, ř. 475

„Nein, ich glaube, das kann man nicht im Umkehrschluss so sagen.“ – O, ř. 104–105

„Ne, myslím si, že takhle obráceně se to říct nedá.“ – P, ř. 59

„Natürlich sperrt sich in mir alles gegen die Vorstellung eines solchen Simulators.“ – O, ř. 259–260

„Samozřejmě se ve mně vše proti představě takového simulátoru vzpírá.“ – P, ř. 141

3.3.4. Překlad biblických veršů

Pro překlad biblických pasáží jsem použila Český ekumenický překlad. Pro užití tohoto překladu Bible jsem se rozhodla z několika důvodů: překlad není tak starý jako Kralická Bible, jazyk v něm používaný je v dnešní době dobře srozumitelný i mladším čtenářům. Druhým důvodem je, že – jak už z názvu překladu vyplývá – jde o překlad, který byl koncipován tak, aby jej mohly používat všechny církve. Z osobních zkušeností si dovoluji říct, že ekumenický překlad patří vedle překladu 21. století k nejvíce využívanému překladu Bible mezi mladými křesťany v České republice.

Heinrich Bedford-Strohm se v jedné replice odkazuje na Lutherův překlad Bible. Při překladu jsem ponechala jen odkaz na biblický verš.

„Wenn es in der Bibel zum Beispiel heißt, dass der Mensch über die Fische im Meer und die Vögel am Himmel herrschen soll, **wie Martin Luther 1. Mose 1,28 übersetzt**, dann ist damit eben nicht gedankenloses Ausbeutung und Missbrauch, sondern Verantwortung und Fürsorge gemeint.“ – O, ř. 716–721

„Když je v Bibli například napsáno, že člověk má panovat nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, **jak to stojí v 1. Mojžíšově 1,28**, nerozumí se tím bezmyšlenkovitě vykořisťování a zneužívání, nýbrž zodpovědnost a péče.“ – P, ř. 383–385

Na jednom místě jsou v originále spojeny dva verše – první půlka věty je z Matouše 5,10; druhá taktéž z páté kapitoly Matoušova evangelia, avšak z devátého verše. Jelikož jde o rozhovor, lze předpokládat, že Heinrich Bedford-Strohm verše cituje z paměti, proto se mohlo stát, že se spletl. Pro český překlad jsem použila celého desátého verše. Nutno podotknout, že nejde o přesnou citaci, autor ve verši záměrně zaměňuje slovo *selig* za *glücklich*. I v českém překladu používám slova *šťastni*.

„Glücklich sind, die um der Gerechtigkeit willen verfolgt werden, denn sie werden Gottes Kinder heißen.“ – O, ř. 221–222

„Šťastni jsou, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.“ – P, ř. 120

Před tím, než autor z kapitoly Blahoslavenství (Matouš 5) cituje v poupravené podobě (se slovem *glücklich*), cituje také jeden verš v původním znění a poté vysvětluje slovo *makarios*, které stojí v řeckém originále. Na rozdíl od Lutherova překladu v Českém ekumenickém překladu nejsou pro blahoslavenství užitá adjektiva, nýbrž adverbia (v německých verších: „**Selig** sind...“, v českých verších: „**Blaze** těm...“). Proto jsem v českém překladu za slovo *makarios* do závorky napsala *blahoslavený*, aby bylo jednoznačné, na co autor odkazuje.

Na jednom místě se objevila věta, která vypadala jako citace biblického verše, jednalo se však o pouhou parafrázi, shrnutí obsahu 139. žalmu:

„Wie wunderbar ist es, dass du mich gemacht hast!“ – O, ř. 755

„Jak podivuhodné to je, že jsi mě stvořil.“ – P, ř. 403

Slovo *podivuhodné* jsem zvolila z toho důvodu, že ve 14. verši 139. žalmu, kde je slovo *wunderbar* v německém překladu Bible použito, v českém překladu stojí *podivuhodně*.

V kapitole *Glück* se používá slovo *selig*. Je užitó jednak v citacích výše zmíněných veršů z páté kapitoly Matoušova evangelia, na samém začátku je užitó ale i v první otázce Jonase Bedford-Strohma. Otázku chápu jako narážku na Marka 16,16. V němčině ve verši stojí *selig*, v češtině *spasen*. Proto otázku překládám následovně:

„Wer glaubt, wird **selig**. Stimmt das?“ – O, ř. 92

„Kdo věří, bude **spasen**. Je to pravda?“ – P, ř. 52

V češtině se tedy ztrácí určitá dvojznačnost, kterou v němčině slovo *selig* má. Zachovat význam, který dle mého skutečně odkazuje na výše zmíněný biblický verš, je mnohem důležitější.

3.4. Typologie posunů

Posun v překladu znamená výrazová změna, která vyplývá z rozdílnosti jazykových systémů a z interpretace překladatele. V překladu může ve srovnání s originálem něco přibýt a něco ubýt (srov. Gromová: 2009, 56). Posuny a jejich typologií se zabývali především Levý (2012), Popovič (1975) a Gromová (2009), která vychází z typologie navržené Popovičem.

3.4.1. Tematický posun

Gromová (2009: 60–63) mimo posun konstitutivní a individuální uvádí také posun retardační, druhový, rytmický a tematický. Tematický posun vychází z rozdílnosti reálií obou kultur. Při

překladu je důležité brát zřetel na cíl komunikace, je možné výchozí výraz, který je vázaný na výchozí kulturu funkčně nahradit (srov. Gromová 2009: 62). V překladu několikrát došlo k tematickému posunu, konkrétně jsem využila generalizace:

„Wir sollen perfektes **Hochdeutsch** sprechen, den Dialekt der Heimat aber nicht verlieren und natürlich diverse Fremdsprachen lernen.“ – O, ř. 25–28

„Máme mluvit perfektně **spisovně**, ale nezapomenout nářečí z domova a samozřejmě se máme naučit rozličné cizí jazyky.“ – P, ř. 15–16

„Wir sollen technologie- und medienkritisch sein, aber jedes Medium beherrschen, immer verantwortungsvoll im Internet surfen und zusätzlich zur versierten Online-Recherche noch die Klassiker der Weltliteratur, **alle Brockhausbände** und wenigstens zwei Tageszeitungen lesen.“ – O, ř. 28–33

„Máme být kritičtí vůči technologii a médiím, ale s každým médiem umět pracovat, vždy zodpovědně surfovat po internetu a k důkladné online rešerši si ještě číst klasiky světové literatury, **všechny díly encyklopedie** a alespoň dvoje noviny.“ – P, ř. 16–19

3.4.2. Vynechávka

Podle Popoviče (1975: 118) by překlad měl zanechávat invariant originálu, může však na základě odlišnosti jazykových systémů a kultur dojít k tomu, že v překladu ve srovnání s originálem něco přibude a něco ubyde. Popovič (1975: 119) cituje Ljudskanova: „Princíp funkčných ekvivalentov predpokladá slobodu prekladatel'a pri výbere prostriedkov, a preto nevyhnutne vedie k vypúšťaniu (–), k zmenám a k pridávaniu (+).“ Na niekoľika miestach došlo k vynechávke. Jednalo sa o fakta, ktorá bola kulturně podmíněna a pro cílovou kulturu neplatila. V kapitole *Překlad biblických veršů* jsem již zmínila vynechání zmínky o Martinu Lutherovi, který přeložil Bibli do němčiny.

„Dann darf man wirklich überzeugt sagen, was die ehemalige EKD-Ratsvorsitzende Margot Käßmann in ihrer **berühmten** Rücktrittsrede erklärt hat: [...]“ – O, ř. 973–976

„Pak můžeme skutečně přesvědčeně říct, co řekla bývalá předsedkyně Rady Evangelické církve v Německu Margot Käßmannová ve své řeči při odstoupení z funkce: [...]“ – P, ř. 518–520

Autor článku předpokládá, že výchozí recipienti Margot Käßmannovou a její řeč znají. Takové očekávání u cílového čtenáře mít nemůžeme, proto jsem při překladu vynechala výraz *berühmten*.

„Da lebt **einer oder eine** mit jemandem zusammen, den **er oder sie** wirklich liebt, dem **er oder sie** vielleicht sogar ein Eheversprechen gegeben hat.“ – O, ř. 340–341

„**Někdo** žije s někým, koho skutečně miluje, komu možná dokonce dal manželský slib.“ – P, ř. 180–181

„Aus der Dankbarkeit leben bedeutet, dass wir nicht erst, wenn wir einen Menschen verlieren, feststellen, was wir an **ihm oder ihr** gehabt haben, und den vergebenen Möglichkeit nachtrauen.“ – O, ř. 356–359

„Žít z vděčnosti znamená, že nezjistíme, čím vším nám člověk byl, teprve když **ho** ztratíme, a nemusíme truchlit kvůli zmařené šanci.“ – P, ř. 189–190

V uvedených příkladech jsou v originále uvedeny oba rody zájmen (*on nebo ona*). V češtině používám v prvním případě zájmeno *někdo*, v druhém *ho* (které odkazuje na substantivum *člověk* v předchozí větě). Cílem autorů zřejmě bylo psát genderově korektně. V češtině chápou zájmeno *někdo* i podstatné jméno *člověk* jako slova neutrální, zahrnující ženy i muže, ačkoli jde z gramatického hlediska o maskulina. Proto jsem explicitní jmenování ženského rodu při překladu vynechala.

3.4.3. Výrazové zeslabení

Na mikrostylistické rovině Popovič (1975: 130) rozlišuje výrazové zesilňování, výrazovou shodu a výrazové zeslabování. Výrazové zeslabení je zeslabení původního výrazu, např. zeslabení jeho expresivity (srov. Gromová 2009: 68). V jednom případě bylo v originálu použito deminutivum, já jsem pro překlad použila výraz neutrální:

„Abends am Lagerfeuer habe ich oft erlebt, dass nach ein paar **Bierchen** die Frage nach dem Sinn des Lebens aufkommt und – damit verbunden – die Frage nach Gott.“ – O, ř. 727–729

„Mnohokrát jsem večer u táboráku zažil, že se po pár **pivech** vynořila otázka života a s ní spojená otázka Boží existence.“ – P, ř. 389–390

3.4.4. Intelektualizace

Levý (2012: 132) rozlišuje tři typy intelektualizace: zlogičťování textu, vykládání nedořečeného a formální vyjadřování syntaktických vztahů. I v mém překladu došlo k intelektualizaci. Uvedu příklady ke každému typu:

Zlogičťování textu

„Bei uns gehts wohl eher ums Anfangen, ums Vorwärtskommen: die Welt entdecken, die erste Liebe, sich kennen lernen, erwachsen werden, Studium, Ausbildung, eigene Wohnung, der Start ins Berufsleben...“ – O, ř. 744–747

„U nás jde spíš o to, že začínáme, dostáváme se dál – objevujeme svět, zažíváme první lásku, poznáváme se, dospíváme, studujeme, vzděláme se, kupujeme vlastní byt, začínáme s profesním životem...“ – P, ř. 397–399

„Da war plötzlich ein Vakuum.“ – O, ř. 623

„Najednou jsem se ocitl v jakémsi vakuu.“ – P, ř. 332

Vykládání nedořečeného

„In Stellenbosch, wo ich ein Semester studiert habe, habe ich erlebt, welche krassen Auswirkungen das auf die Lebenswirklichkeit der Menschen dort hat.“ – O, ř. 453–456

„V **jihoafrickém městě** Stellenbosch, kde jsem jeden semestr studoval, jsem zažil, jaké fatální následky to tam má na život lidí.“ – P, ř. 241–242

„**Ein anderes Beispiel:** die Schöpfungsgeschichte.“ – O, ř. 683

„**Uvedu jiný příklad,** příběh o stvoření.“ – P, ř. 365

Formální vyjadřování syntaktických vztahů

„Die Ungleichheit bedeutet massives Unglück, für die Reichen und für die Armen.“ – O, ř. 456–457

„Nerovnost znamená masivní neštěstí, **jak** pro chudé, **tak** pro bohaté.“ – P, ř. 242

„Angesichts des rasanten Fortschritts in Forschung und Technik einerseits und der Ratlosigkeit im Bezug auf die Ungerechtigkeit und das Leid in der Welt stellt sich einem modernen Menschen tatsächlich immer wieder die Frage, ob man heute eigentlich noch das

Wort »Gott« in den Mund nehmen kann, ohne seinen »Verstand an der Garderobe abzugeben.« – O, ř. 632–638

„Vzhledem k rychlému pokroku ve vědě a technice na jedné straně a bezradnosti v souvislosti s nespravedlností a utrpením ve světě **na straně druhé** modernímu člověku skutečně stále vyvstává otázka, jestli v dnešní době vůbec může slovo „Bůh“ brát do pusy, aniž by svůj rozum „odevzdal v šatně“.“ – P, ř. 338–341

„Ich finde: Wir müssen uns erlauben zu träumen.“ – O, ř. 67–68

„Myslím si, **že** si musíme dovolit snít.“ – P, ř. 38

4. Závěr

Cílem této práce bylo vytvořit komentovaný překlad předmluvy, kapitoly *Glück* a *Gott* z knihy *Wer's glaubt, wird selig*.

Nejvíce překladatelských problémů vyvstalo na úrovni lexika. Je to především tím, že překládaný text je ze stylistického hlediska velmi pestrý. Těžko lze jednoznačně zařadit k jednomu funkčnímu stylu – text obsahuje rysy hovorovosti, které se nejvíce projevují právě ve volbě lexika, zároveň autoři textu užívají mnoho kompozit a občasně i termíny. Při překladu jsem se snažila zachovat styl obou autorů i celkovou stylistickou rovinu textu, pokoušela jsem se u všech stylisticky zabarvených výrazů najít v češtině ekvivalenty ze stejného stylistického rejstříku.

Při překladu jsem musela ve velké míře pracovat s Biblií. Práci mi ulehčily Bible v elektronické podobě, ve kterých lze v Bibli vyhledávat výskyt jednotlivých výrazů i celých vět.

5. Seznam použité literatury a zdrojů

5.1. Primární zdroje

BEDFORD-STROHM, Heinrich a BEDFORD-STROHM, Jonas. *Wer's glaubt, wird selig: Ein Glaubensgespräch zwischen Vater und Sohn*. Breisgau: Kreuz Verlag, 2013.

5.2. Sekundární zdroje

BRECHT, Bertolt. *Žebrácká opera*. Praha: ARTUR, 2012.

5.2.1. Lingvistické a translatologické příručky

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Miroslav Pošta – Apostrof, 2012.

NORD, Christiane. *Textanalyse und Übersetzen. Theoretische Grundlage, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. 4. vyd. Tübingen: Julius Groos Verlag, 2009.

POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975.

EROMS, Hans-Werner. *Stil und Stilistik: eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2014.

KOCH, Peter; OESTERREICHER, Wulf (1985). „Sprache der Nähe – Sprache der Distanz. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im Spannungsfeld von Sprachtheorie und Sprachgebrauch“. *Romanistisches Jahrbuch* 36 (1985), str. 15–43.

HELBIG, Gerhard a BUSCHA, Joachim. *Deutsche Grammatik: Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. München: Klett-Langenscheidt, 2013.

ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003.

JAKOBSON, Roman. *Poetická funkce*. Jinočany: H & H, 1995.

GROMOVÁ, Edita. *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009.

5.2.2. Slovníky a jazykové příručky

SIEBENSCHN, Hugo a kol. *Německo-český slovník: A-L*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

SIEBENSCHN, Hugo a kol. *Německo-český slovník: M-Z*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

5.2.3. Internetové slovníky a jazykové příručky

Česko-německý praktický slovník, elektronický, verze 6.0. © Lingea s.r.o., 2017 [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/Nemecko-cesky/>

Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, Praha ©2008–2017. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache des 20. Jahrhunderts (DWDS) [online]. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.dwds.de>

Duden [online]. Bibliographisches Institut GmbH. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.duden.de>

Vavřín, M. – Rosen, A.: *Treq*. FF UK. Praha 2015. [cit. 2018-04-12]. Dostupný z: <http://treq.korpus.cz>

Dovalil, V. – Káňa, T. – Peloušková, H. – Zbytovský, Š. – Vavřín, M.: *Korpus intercorp_de, verze 10 z 1. 12. 2017*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2017. [cit. 2018-04-12]. Dostupný z: <https://kontext.korpus.cz>

Křen, M. – Cvrček, V. – Čapka, T. – Čermáková, A. – Hnátková, M. – Chlumská, L. – Jelínek, T. – Kovářiková, D. – Petkevič, V. – Procházka, P. – Skoumalová, H. – Škrabal, M. – Truneček, P. – Vondříčka, P. – Zasina, A.: *Korpus SYN, verze 6 z 18. 12. 2017*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2017. [cit. 2018-04-12]. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

5.2.4. Internetové zdroje

Encyklopedie lingvistiky [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Hlavn%C3%AD_strana

Heinrich Bedford-Strohm. In: Wikipedia, Die freie Enzyklopädie [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: https://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Heinrich_Bedford-Strohm&oldid=174828657

Evangelische Kirche in Deutschland [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://www.ekd.de/>

Sesterské církve. Českobratrská církev evangelická [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://www.e-cirkev.cz/clanek/6214-Partnerske-cirkve/index.htm>

Star Wars: Poslední z Jediů. Česko-slovenská filmová databáze [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/331937-star-wars-posledni-z-jediu/prehled/>

Nakladatelství Samuel [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.samuelcz.com/>

Nakladatelství Návrat Domů [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.navrat.cz/>

Víra.cz [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/>

Česky a hezky: Jeptiška. Zajímá vás původ tohoto slova? [online]. [cit. 2018-04-12].

Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/cesky/jakspravne/zprava/jeptiska-zajima-vas-puvod-tohoto-slova--1586158>

5.2.5. Bible

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 6. přepracované vydání. Praha: Česká biblická společnost, 1995.

České ekumenický překlad Bible [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z:

<http://www.biblenet.cz/>

Die Bibel – Lutherübersetzung 1912 [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z:

<http://www.bibel-online.net/>

6. Přílohy

6.1. Text originálu